

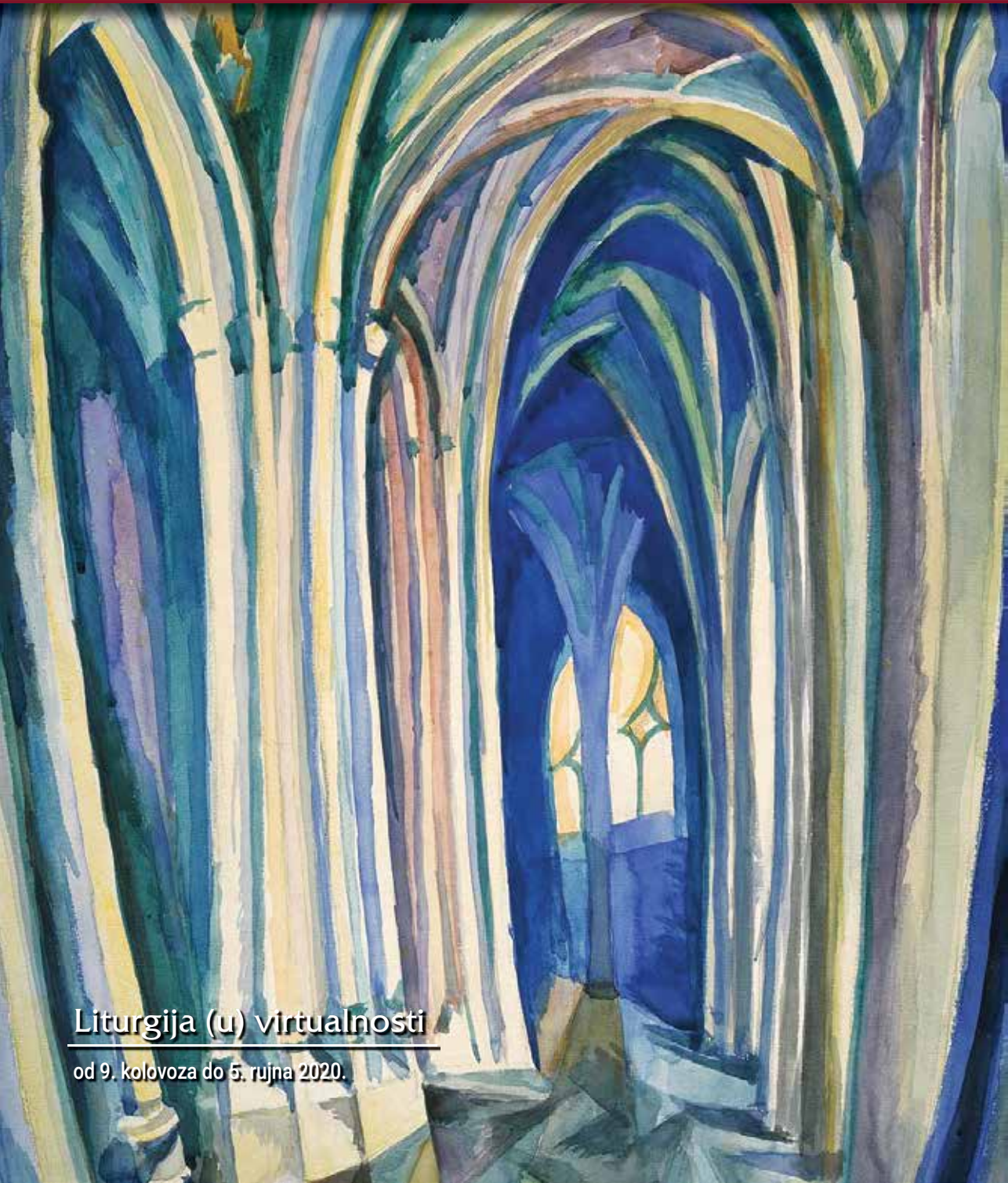
liturgijsko-pastoralni list

8

ŽIVO VRELO

2020

Hrvatski institut za liturgijski pastoral pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji • GOD. XXXVII • CIJENA: 13 KN

Liturgija (u) virtualnosti

od 9. kolovoza do 5. rujna 2020.

8 • 2020

God. XXXVII. (2020.)
Liturgijsko-pastoralni list
za promicanje liturgijske obnove

Glavni i odgovorni urednik:
Ante Crnčević

Uredničko vijeće:
mons. Ivan Šaško,
Ante Crnčević, Petar Bašić,
mons. Ivan Ćurić

Predsjednik uredničkog vijeća:
mons. Zdenko Križić

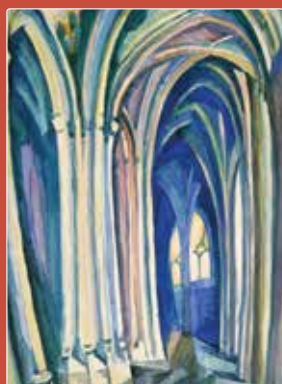
Uredništvo:
Ante Crnčević, Ivan Andrić,
Lana Vuičić

Grafička priprema:
Tomislav Koščak

Izdavač i nakladnik:
Hrvatski institut za liturgijski pastoral
pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji
Ksaverska cesta 12a
10000 ZAGREB

Telefon: 01 5635 050
Faks: 01 5635 051
e-mail: hilp@hilp.hr
www.hilp.hr

Tisak:
Grafika Markulin, Lukavec

Robert Delaunay:
Crkva Saint-Séverin u Parizu, 1909.;
Museum of Fine Arts, Boston.

ISSN 1331-2170 – UDK 282

ŽIVO VRELO

urednikova riječ 1

- ☐ Virtus Spiritus Sancti

naša tema: Liturgija (u) virtualnosti 2

- ☐ Kršćanska liturgijska virtualnost
u snazi Duha Svetoga, I. Šaško
- ☐ Obredna igra virtualnosti i zbiljskosti,
A. Crnčević

otajstvo i zbilja 20

- ☐ Biblijsko-teološka razmišljanja:
A. Vučković, D. Runje, I. Šaško,
D. Tepert, I. Raguž
- ☐ Devetnaesta nedjelja kroz godinu
- ☐ Uznesenje Blažene Djevice Marije
- ☐ Dvadeseta nedjelja kroz godinu
- ☐ Dvadeset i prva nedjelja kroz godinu
- ☐ Dvadeset i druga nedjelja kroz godinu

trenutak 40

- ☐ Pričest i zajedništvo pričesnih gesta

Virtus Spiritus Sancti

Živeći u svijetu – koji je sve više ‘umrežen’, povezan i svezan novim komunikacijskim mrežama – Crkva ne zazire od blagodatni suvremenih komunikacijskih medija, ali ljubomorno čuvajući svijest da joj je milosno povjerena stvarnost koja se na da umrežiti i komunicirati medijskom virtualnošću. Istinsko poniranje u božanski život i izručenje Božjemu poslanju otkriva da je Crkva *sua virtualna*: ona je zajednica okupljena i okrijepljena snagom Duha Svetoga, *virtute Spiritus Sancti*. Ta ‘virtualnost’ osobito živi u liturgiji Crkve, u svetim sakramentima, koji u jednu zbiljnost povezuju Božju vječnost i našu vremenitost, Božje djelo spasenja i naše čine vjere. Reći da je liturgija virtualna ne znači zanijekati joj zbiljskost, nego priznati da njezina djelotvornost ne izvire iz naše snage i iz ljepote našega obrednoga činjenja, nego iz istoga onoga Vrela iz kojega je po utjelovljenome Kristu, jedinome posredniku između Boga i ljudi, na svijet izliven milosni dar spasenja.

Približavanjem liturgijske virtualnosti i one medijske (koja ostaje uvijek samo medijalna, posrednička) možemo se naći na vrlo nesigurnu tlu te lako podleći izazovima novih medija, dopirući do mnoštva ljudi, ali zaboravljajući da liturgija Crkve *uzbija* Kristovo djelo spasenja koje zahvaća vjernike u sveskolikoj njihovoj životnosti. Ono što je vlastito Kristovoj zbilji i što se kuša u djelotvornosti svetih sakramenata, nije prenosivo ni ponovljivo medijskim oblikovanjem virtualnoga svijeta, virtualnim mrežama, nego samo *živim odnosom u tijelu Crkve*, okupljene na slavlje Kristova spasenjskoga dara. Na internetu (i televiziji) možemo ‘pratiti’ liturgijska slavlja i u njima obnavljati svoju pobožnost i duhovnost, ali na internetu nema sakramenata i sakramentalnoga života. Sakramenti uspostavljaju životne odnose između Krista i njegovih vjernika samo u okupljenoj zajednici, koja je Kristovo tijelo. Bezličnost i nedodirnost ‘odnosā’ koji se nude u virtualnome svijetu – unatoč govoru o licu (*facebook*) i dodiru (*touch-screen*) – ostavljaju nas siromašnima za živo iskustvo drugoga i za blizinu s njime. Liturgijska virtualnost, povjerena liturgijskim simboličkim činima i oživljena snagom (*virtute*) Duha Svetoga, daje vjernicima stupiti u stvaran odnos s Kristom, koji je onkraj ljudskoga iskustva. Zato je liturgija virtualnija od svake ljudskom snagom stvorene virtualnosti i stvarnija od svake ljudske stvarnosti.

Urednik

Kršćanska liturgijska virtualnost u snazi Duha Svetoga

Ivan Šaško

Pojam 'virtualnoga' rabi se prilično proizvoljno, nedovoljno definirano, gotovo hirovito; moguće ga je naći kako u znanstvenome i sveučilišnome, tako i u gospodarskome i svakidašnjemu rječniku, a uobičajeno ga se smatra podređenim oblikom *unutar okvira nestvarnoga*, iluzornoga. 'Virtualna stvarnost' nerijetko je smatrana nekom 'lažnom stvarnošću' pa nije čudno što se i u teološkome propitivanju virtualnosti u početcima uporabe takve terminologije 'stvarno' suprotstavljalo 'virtualnomu'. No, 'virtualne stvarnosti' nisu ne-stvarnosti, nego oblici stvarnosti, zbog čega se i govori o 'virtualnim stvarnostima', a ne o 'nestvarnim virtualnostima'.

Temeljna teza ovoga priloga mogla bi glasiti da *nema ništa stvarnije od kršćanske virtualnosti*. Nju nastojim objasniti naročito upućivanjem na polazišta iz nauka o Duhu Svetome i o njegovu djelovanju (pneumatologija). Kršćanska specifičnost izražena je na početku Novoga zavjeta, u izvješću o Navještenju, u kojemu anđeo govori Mariji: »*Spiritus Sanctus* superveniet in te et *virtus* Altissimi obumbrabit tibi – *Duh Sveti* sići će na te i *sila* će te svevišnjega osjeniti.« (Lk 1, 35).

Vjerujem da se susret s tom rečenicom u ovome razmišljanju može činiti banaliziranjem tematike, a moja sigurnost da teologija i teologiziranje u okolnostima suvremenih tehnoloških razvoja ne trebaju 'strepiti' pred nečim novim i možda nedostatnim poznavanjem cjeline problema. Ipak držim da *glede pitanja virtualnosti*, od znanstvenih pristupa, teologija – osobito u nekim svojim granama – *na najbolji način povezuje ono što drugim znanostima nije lako povezati*. Bilo bi potpuno pogrešno teologiju smatrati u raskoraku s novijim tehnološkim promjenama ili kao nesposobnu za vlastito čitanje stvarnosti pred novim komunikacijskim paradigmatima ili manje opsežnim oblicima.

Teologija, osim akademskoga pristupa, *uključuje raščlambu raznih oblika govora i izražaja*: molitve, obreda, arhitekture i gotovo svih umjetničkih izražaja (posebno: književnosti, likovnosti, glazbe), jer se tiče cjelovitosti čovjeka, a ne samo pisanoga teksta i izriječka.

Virtualnost i procesi virtualizacije

Pojam 'virtualnoga' rabi se prilično proizvoljno, nedovoljno definirano, gotovo hirovito; moguće ga je naći kako u znanstvenome i sveučilišnome, tako i u gospodarskome i svakidašnjemu rječniku, a uobičajeno ga se smatra podređenim oblikom *unutar okvira ne-stvarnoga*, iluzornoga. 'Virtualna stvarnost' nerijetko je smatrana nekom 'lažnom stvarnošću' pa nije čudno što se i u teološkome propitivanju virtualnosti u početcima uporabe takve terminologije 'stvarno' suprotstavljalo 'virtualnomu'.

No, 'virtualne stvarnosti' nisu ne-stvarnosti, nego oblici stvarnosti, zbog čega se i govori o 'virtualnim stvarnostima', a ne o 'nestvarnim virtualnostima'. Vidi se da postoji problem već u rječničkim opisima koji 'virtualno' opisuju kao postojanje nečega u biti i učincima,

ali ne u činjeničnome/faktičnome (Webster, 1981.), ili kao nešto što »nije u punome smislu realnost«. Nije sasvim jasno *što bi to trebalo dodati da virtualnost bude 'stvarnost u punome smislu'*. Tako se kao suprotnost virtualnomu stavlja fizičko, materijalno.

Korištenjem pojma 'virtualnost' na jedan se pojam svodi nešto što je širega pojmovnog spektra ili barem pojam sastavljen od dviju riječi: 'virtualna stvarnost'. Dakle, radi se temeljno o stvarnosti, *o jednome obliku/izražaju stvarnosti*, odnosno – stvor(e)nosti. Tako 'virtualna stvarnost' *proširuje obzore do sada uobičajenoga poimanja stvarnosti* kojim bi ona bila svedena samo na manje ili više očitu materijalnost. S toga motrišta virtualnost pospješuje dublje razmišljanje *o povezanosti stvarnosti materijalnoga i nematerijalnoga*, tjelesnoga i duhovnoga. Upravo u području religije i etičkih odrednica postoji široka suglasnost o prolaznosti materijalnoga i o trajanju duhovnoga, pri čemu je materijalno postojanje podređeno nematerijalnim stvarnostima.

Koja bi bila *obilježja virtualnoga*? P. Horsefield navodi da je jedno od njih opisano sintagmom: 'kao da', ali nije ostvareno 'u potpunosti'; *nešto što otvara budućemu, ali neaktualizirano*; nalik sjemenu, koje nije definirano, ograničeno postojećom materijalnom stvarnošću, nego u sebi nosi ugrađenu mogućnost razvoja koja još *nije očitovana u razvijenosti*. Virtualno uvijek naznačuje neku ne-puninu i međuodnos materijalnosti i virtualnosti.

Stvarnost je, dakle, *dinamičan proces trajnoga gibanja i međuodnosa virtualnoga i aktualnoga*. Tragove nešto drukčijega, ali sličnoga procesa, otajstva života, nalazimo *u teološkome, eshatološkome načelu*: »*već, ali ne još*«. Stvarnost, odnosno aktualnost, jest neposrednost određena življenom vremenitošću i prostornošću. Virtualne stvarnosti one su pak stvarnosti koje pokazuju *nove mogućnosti na temelju preobražavanja življene aktualnosti*. Gledajući tako, virtualne stvarnosti su i: sanjanje, zamišljanje, razmatranje. Neke od njih želimo aktualizirati, a druge ne. P. Lévy naznačio je tri glavna procesa virtualizacije:

a) *virtualizacija povezana sa znakovima – jezik, govor općenito*, vodi u virtualizaciju; stvarnosti koje stvaramo u govoru su virtualne;

b) *virtualizacija povezana s tehnologijom* – tehnologija stvara virtualizaciju djelovanja, tjelesnoga doživljavanja, ozračja u kojemu živimo; ljudi su oduvijek tražili i trajno traže sredstva za 'produžavanje i proširivanje sebe', svoje doživljajnosti onkraj trenutno iskustveno ostvarivoga;

c) *virtualizacija povezana s društvenim odnosima* – odnosi se na obrede, religiju, zakone, gospodarsko i političko uređenje kao društvene načine virtualiziranja nasilja te upravljanja instinktima, željama, moći; tako su: dogovori, ugovori, odredbe virtualna stvarnost koja uređuje trenutne prilike na temelju stvarnosti oblikovane bez izravne uronjenosti u aktualne prilike.

Na temelju rečenoga nije teško uvidjeti *važnost virtualnih stvarnosti*, među kojima Horsefield nabraja sljedećih šest: *stvaralaštvo/kreativnost, ispitivanje mogućnosti i granica, sigurnost, nadu, davanje značenja, igru*.

Naime, imaginacijom se oblikuju nove stvarnosti koje se pokušavaju ucijepiti u (i preobražavati) 'aktualnost'. U tome je kontekstu moguće vidjeti *kreativnost* koja je vlastita: pokusima, likovnim i drugim umjetnostima, teologiji/liturgiji, molitvi. Prostor virtualnoga nije jasno ograničen aktualnom, '(s)tvarnom stvarnošću' te novim sredstvima *teži propitivanju granica, korištenju oblika 'imaginacijske konstrukcije'* koja ljudima služi za razvoj susljednosti u različitim kontekstima.

Virtualnost služi i kao *sredstvo protiv trpljenja*, krhkosti, nereda, protiv 'grube stvarnosti'. Jednako tako, ona *otvara nadu* za preobrazbu aktualnih prijetnja, ugroza, razočaranja, a nada je stvarnost koja u sebi sadrži onkraj-zemaljsku sastavnicu stvarnosti iz reda 'virtualnoga'. I za *davanje značenja* nečemu postoje zadanosti, ali postoji i proces virtualizacije. On nije posve odvojiv od aktualnoga, ali dovoljno da se oblikuje značenje, što danas – češće nego prije – vodi i u zloporabu, u tzv. 'jezično inženjerstvo'.

Osim obreda i umjetnosti, i *igra* ima svoju važnu ulogu u virtualizaciji, u stvaralaštvu, u ophođenju s drugima i odgoju, u rješavanju problema i razvoju. Upravo je područje igre poligon za korištenje novih sredstava koji lako prelaze u 'ozbiljnija' područja (na primjer: znanosti, vojnih djelovanja, gospodarstva).

Sve navedeno moguće je vidjeti na tragu riječi o *proširivanju obzora razuma* u govoru pape Benedikta u Regensburgu 2011., a što je kasnije (2013.) pronašlo mjesto u enciklici kojoj je potpisnik papa Franjo: »Pozivajući na divljenje dubokomu otajstvu stvorenoga svijeta, vjera proširuje obzore

Uprisutnjeno otajstvo
Uskrsloga širi obzore
spoznaje.

razuma da bolje rasvijetli svijet koji se otvara znanstvenomu istraživanju.« (*Lumen fidei*, 34). Osobito *teologija* ne bi trebala izgubiti svoju ulogu u procesima virtualizacije. Ulazeći dublje u vlastiti identitet, *teologija* otkriva posjedovanje naravi koja traži *razna sredstva izražavanja*. *Novi izražajni oblici*, tehnologije i uspostavljanja međusobnih odnosa *nisu teologiji zapreka*, nego *pružanje mogućnosti*. U konačnici, to što se zove virtualnom stvarnošću *drukčiji su oblici očitovanja i izražavanja stvarnosti*. Nutarnja dinamika tih stvarnosti vrlo je bliska teologiji, a naročito liturgiji.

Novi tehnološki oblici koji unose neke nove međuodnose, sigurno da propituju postojeće oblike. To će biti osobito istaknuto u budućnosti u onim oblicima komunikacije, izražavanja i djelovanja, koji su nazvani 'umjetnom inteligencijom'. No, *i dalje se radi o stvorenosti* te time o stvarnostima koje prolaze dinamikom virtualnoga-aktualnoga.

Sudjelovanje u stvaralaštvu

S novim tehnologijama čovjek dobiva snažniji dojam o svome sudjelovanju u stvaranju nečega novog, o stvaralaštvu ili o prisutnostima koje su donekadno djelovale neostvarivima, a sve to možda tek dodirima nekoga zaslona i oznaka na uređaju. Ti novi iskoraci i dalje su pokazatelji poznate istine da smo svojim licem, svojim kretnjama, pogledom, pa čak i dahom, *su-stvaratelji u iskustvima osjetilnoga* koje se tiče cijeloga našeg bića. Zacijelo se mijenja način komuniciranja koji u brzim mijenama djeluje zadivljujuće; nastaju teškoće u vrjednovanju tih promjena, ali taj proces i nije tako nov. Sve to što se događa ne bi trebalo odvesti u odvajanje od istine o čovjeku, nego ju može dodatno ojačati.

U usputnoj ilustraciji dodajem da sam zadivljen nečim sličnim, a odnosi se na *'Torinsko platno'*, na ljudski lik koji je ostao vidljiv na njemu, a da za njegov nastanak ne postoje dostatna znanstvena objašnjenja. I kako vrijeme prolazi i tehnologija napreduje, dajući nam u ruke sve sofisticiranija sredstva, u objašnjenjima do sada nije bilo znatnih pomaka. Međutim, ta nova sredstva *omogućila su vidjeti neke detalje koji su do sada bili nevidljivi* i koje netko tko bi želio privući pozornost na pojačavanje 'vjerodostojnosti' očito nije planirao, jer bi ih istaknuo, a upitna su bila i nekadašnja sredstva da bi se takva poruka mogla 'kriptirati'. A to što je novim tehničkim sredstvima dodatno otkriveno otvorilo je nova saznanja, a da pritom nije pronađeno željeno rješenje.

Nešto slično vidim u virtualnosti, osobito u težnjama da se stvori nova stvarnost polazeći od starih premisa. To da se *može narušiti ljudskost i zaniijekati određene postulate* koji su važni za smisao života, ne bi trebalo dvojiti, jer je u povijesti i to poznato, obično s razornim posljedicama, ali se – uz takva viđenja – virtualnosti može pristupiti kao *produbljenoj istini o otajstvu čovjeka i svijeta*.

Slijedeći razradbu L. Voltolina, smatram vrijednim istaknuti da se radi o modificiranju govora (ne samo verbalizacije, jezika, nego načina življenja, doživljavanja i izražavanja), ali i o potvrđivanju polazišta koja mogu ispravljati pogrešne pristupe koji su djelomice i do sada zastupani. Sadašnjim je tehnološkim dosezima postala *naglašenija veza između téhne, vještine, i*

poiesis, stvaralaštva, što ima svoje *antropološke posljedice u proširivanju kronotopije* (vremensko prostornih zadanosti). Nove tehnologije, u širokome polju drugih interesa, *težište stavljaju na osjetilnost*, čemu se može dodati primjedba: poput obreda i umjetnosti. Pokušava se otvoriti područja predpojmovne definiranosti, predkonceptualnosti, vežući se najprije uz oblike, a zatim uz sadržaje. Radi se o modeliranju na osjetilima, *potičući sinesteziju*, susret i miješanje osjetilnih iskustava.

R. Tagliaferri primjećuje da je virtualno u napetosti između mogućnosti (*potentia*) i učinjenosti (*actus*). Neki smatraju da je virtualnost uvedena kao dogovorena (konvencionalna) veličina da bi se moglo analizirati sustave, poput simulacije omogućene simulatorima, radi lakšega susreta sa stvarnim u smislu postojeće učinjenosti (aktualnoga). Ta vrijednost oponašanja prekoračila je granicu do sada dohvatljivoga pa virtualno omogućuje 'doživljaje' onkraj osjetilima dostupne neposrednosti. To je moguće susresti u raznim područjima, kao što je to: u doživljaju prostornoga gibanja i arhitekturi – 'virtualne šetnje' (*walktrough*) ostvarene grafičkim vizualizacijama; u športu – uvidi u okolnosti igre i natjecanja koje se ne može iskusiti u redovitosti nazočnosti i prijenosa; u vojnim pripremama za bojišnicu; u arheologiji – rekonstrukcije područja, mjesta; u medicini – stvaranje preduvida za zahvate, pospješujući i dijagnostiku i terapiju, itd.

U tematici virtualnoga puno je pitanja koja se tiču odnosa obično svadenoga na: objektivno-subjektivno, objektivno-fiktivno, znanstveno-predznanstveno, transcendentno-intencionalno i dr. U odnosu 'realnoga' (aktualnoga) i virtualnoga realno bi se moglo osjetiti, a virtualno ne, što ne znači da ne postoji, nego da je na putu postojanja (*in becoming*), ali stvarno. Dakle, virtualno nije nestvarno, a stvarnost je potrebno uzimati u širini njezine stupnjevitosti.

Simbol i otajstvo u mreži virtualnoga

Obred ne bi trebao imati poteškoća s time, no potrebno je paziti na to da je *dosadašnja kršćanska obredna paradigma građena pretežito na audio-vizualnoj podlozi s analitičko-linearnim uvidima*. Što to znači? Nijedan obred, ne samo kršćanski, ne može bez zvukovnoga, slikovnoga, kinetičkoga, ali je kršćanstvo, izrastajući iz židovskih obrednih oblika, težište stavilo na 'tekst' i na njegovu identitetsku različitost. Tako je audio-vizualnost *građena na pojmovnoj određenosti* koja je modificirala obrednu paradigmu i izražajnost.

Multimedijalnost ne samo da za sobom povlači nego i promiče *sinesteziju* (ponekad sjedinjenost, a ponekad samo izmiješanost osjetilnoga) i mnoštvo informacija (slike, zvuka, dodira) povezuje u mrežu, ne inzistirajući na linearosti i puštajući ih da sužive bez pojmovne razločnosti. U svemu postoji i poseban odnos prema *imaginativnosti*, koja ima snažnu ulogu u odnosu *izvanjskoga i nutarnjega*.

Blizinu takvoga pristupa moguće je naći u *simbolu*. On u sebi sadrži sve odlike koje su čitljive u 'virtualnim stvarnostima'. Zato i teologija, posebice liturgija, ususret novim tehnološkim gibanjima očito trebaju crpiti iz toga svoga vrela i njegovati važnost simboličkoga govora ili, rečeno trendovskim riječima: *biti brižan u ekologiji simbola*. U prostoru mnoštva informacija

Liturgijska virtualnost
zajedništva nebeske
i zemaljske Crkve.

nerijetko se dogodi da se upravo iz religijske (naročito kršćanske) riznice u mrežu virtualnosti unose simboli koji gube svoju simboličnost i *počinju živjeti neku novu sadržajnost*, slabeći ih ili im čak i oduzimajući snagu u obredu u kojemu su značenjski razvijeni.

Simbol podnosi, štoviše *promiče polisemičnost* (višeznakovnost). On traži interpretaciju oslonjenu na osjetilnost, jer simbol živi od doživljajnosti, i to tako da čuva vezu značenja između prve i druge razine, plodnost metaforičnosti i snagu drukčije stvarnosti – prisutnosti i djelovanja na drukčiji način.

Simbolu je potrebna *tjelesna referentnost*, odnos s osjetilnim iskustvom, a očito da bez njega ne može ni virtualnost. Simbol je jamstvo ravnoteže unutar osjetilnih doživljaja koji mogu biti proturječni. On *ustrojava značenja i doživljaje*. Pritom je važno tjelesno, materijalno uporište (*referens*), kako se stvarnosti ne bi izjednačile. Simbol koji djeluje uistinu simbolički omogućuje razlikovanje i razlučivanje virtualnoga i aktualnoga, da se ne bi pomiješalo materijalno uporište ('faktičnost') i virtualna stvarnost. Jer virtualno je između potencijalnoga (mogućega) i realnoga (*res*, kao ostvarena, aktualizirana stvarnost). Po tome je *virtualno blisko otajstvu*. Ono se objavljuje čovjeku, daje mu se, ali ga čovjek nikada ne prima u njegovoj cjelovitosti. Otajstvo je iskusivo, ali se *njime ne može ovladati*.

Molitva – obred – sakramenti

Na razini života Crkve i pastoralnoga djelovanja virtualnost nije samo pitanje primjene novih tehnologija nego poticaj na dublje vrjednovanje estetike, osjetilnoga, tjelesnosti u povezanosti s duhovnim. Na matrici 'virtualnih stvarnosti' prilično je lako moguće čitati: *molitvu, obred i sakramente*. Pritom se susreće nova dimenzija, ako se primijeti stvarnost Božjega djelovanja po Duhu Svetome.

Molitva je življenje povezanosti u kojoj ona dopušta iskusiti Božju prisutnost; iskustvo koje je onkraj komunikacije svedene na govorenje (verbalizaciju) 'teksta'. Molitva uključuje: osjećaje, volju i odlučivanje, izabiranje. Ona je i zamišljanje, imaginacija, predstavljanje stvarnosti, otvorenost Božjemu djelovanju. Tu se pokazuje 'mrežni', a ne linearni ustroj na kakav smo navikli u razmatranju stvarnosti s pomoću uzroka i posljedica. Načelo utjelovljenja objavljuje odnos vjernika s Bogom koji je nalik uronjenosti.

Gledajući *obred*, susreće se ponajprije ‘u-prizorenost’ *in actu* nekoga prošlog događaja, aktualiziran, odjelotvoren događaj. Taj se govor uklapa čak i u terminologiju koja se tiče virtualiziranja. Obredu je potrebno tijelo i osjetilnost, doživljajnost koja se s pomoću multimedijalnosti također želi (ponovno) živjeti. Obred nije medijski jednostran pa i nije svodiv samo na jedan medijski izražaj.

Polazeći od toga, *teško je (i nije potrebno) osporavati da obred ne pripada virtualizaciji*. Obred, naime, nije događaj koji se već dogodio u prošlosti niti je neko preslikano ponavljanje. Vršeci obred koji izvanjski djeluje jednako, u njemu se ne ponavlja sjećajući se, nego ‘čineći spomen’. Kršćanski je obred *posadašnje* nekoga događaja (spasenja) tako da obred u Božje djelovanje uključuje sudionike te je time ‘stvoren’ novi događaj, virtualna stvarnost koja kao bitnu polazišnu sastavnicu ima i tjelesnost, koja je cjelinom obrednoga slavlja u značenjima i iskustvu ‘nadiđena’. Snagom simboličkoga ustroja, koji koristi cjelovit antropološki pristup i vrjednovanje tijela (kršćanstvo kao okosnicu vjere ima načelo inkarnacije, utjelovljenja Božjega Sina), *uspostavlja povezanost materijalne odnosnice* (referentne stvarnosti) *s transcendirajućim značenjem*. Zbog toga je, kako piše Voltolin, obred postao jednim od arhetipa spoznaje. Koristeći terminologiju virtualiziranja, smije se ustvrditi da obred tjelesnost, materijalnost, proširuje u smjeru prošloga događaja i prema budućnosti punoga značenja.

Na taj simbolički put virtualizacije nadovezuje se *govor o sakramentima* koji ga upotpunjuje. Naime, dok se općenito gledajući obred, može govoriti o *uprizorenju*, u sakramentu se događa *uprisutnjenje*, budući da je djelatni subjekt Krist, »pravi Bog i pravi čovjek«. Tako bi sakrament, slijedeći matricu virtualizacije bio ‘virtualno djelovanje’ koje koristi simboličku strukturu i odnosnicu iz prošlosti. Međutim, pritom ne dopušta brkanje doživljavanja neke predstavljane stvarnosti sa samom stvarnošću (stvarna Kristova

Televizijski prijenos
neprenosivoga Otajstva.

prisutnost i mi u njoj). Što se tiče teologije sakramenta, ona upućuje na već ostvarenu stvarnost. Tu je sakramentalno iskustvo dalje od virtualnoga, odnosno Duhom Svetim ostvarena cjelovita stvarnost.

Virtualna stvarnost moći će ići uvijek dalje u usavršavanju kristološke percepcije, ali se tu *virtus* ne može poistovjetiti sa stvarnom Kristovom prisutnošću. Dakle, rječnik je jako sličan, jer se u njemu sakrament, u prvome trenutku, može nazvati 'virtualnom stvarnošću', i ta prepoznatljivost – uz dodatna objašnjavanja – omogućuje bolje shvaćanje. Nešto slično bilo je i u starini, kada je pravna i vojnička terminologija posuđena za teološka objašnjenja. U 'virtualnoj stvarnosti' glede sakramenata *medij ostaje medij, posrednik ostaje prenositelj*, ali on nikada u tome slučaju ne će postati stvarnost koju se želi prenijeti.

Nema dvojbe da će se u *budućnosti sve više proširivati iskustva virtualnoga*. Osjetilnost potpomognuta novim sredstvima proširit će mogućnosti doživljavanja osjetilnoga i u odnosu prema prostoru i prema vremenu. Mogućnost 'posezanja' za tim doživljajima *za antropologiju je iznimno zanimljiva*. No, i tu se slično već dogodilo: *od umjetničkih predstavljanja nekoga i nečega što je razoreno ili umrlo, do mogućnosti slušanja glasa, gledanja pokreta ljudi koji nisu dionici naše kronotopije* (slušanje i gledanje pokojnika, čiji su glas i slika 'živi'). Očito je da će se takva 'oživljavanja' voditi prema mogućnostima simulacije određenih interakcija. Ipak, to 'samonadilaženje' čovjeka uvijek će imati svoje granice, jer se zadržava u svijetu stvorenosti. Taj svijet u prolaznosti nadilazi samo Stvoritelj svijeta koji nam je dao predivnu mogućnost iskusivu simboličkom strukturom i govorom u kojemu djeluje *Božja virtus*, Duh Sveti.

U virtualizaciji je posrijedi *proširivanje percepcije*, onoga što se može dohvatiti i zahvatiti osjetilima, pružajući nova sredstva 'izoštavanja'. U opisivanju polazišta i doživljenoga redovito susrećemo *con-cepciju* (od toga glagola neki su jezici preuzeli pojam i riječ za začće). Otajstvo pak čovjek nikada ne može percipirati niti koncipirati, nego *samo prihvatiti* (akcipirati; *ad-capere*). I govor o objavi djelovanja Duha Svetoga potvrđuje tu *stvarnost koja je darovana*. Ta stvarnost ne ovisi o čovjeku, jer je otajstvo Božje otvaranje prostora čovjeku, a ne ljudsko osvajanje.

Liturgija, njezin obred, je *kommunikacija*. Što se tiče medijskoga prijenosa, glavna je poteškoća u tome što je prijenos »komunikacija komunikacije« (P. Fabbri). Dakle, *ne prenosi se liturgija, nego znakovni sustav* prikladan medijima koji su ju već na stanoviti način 'prenijeli'. »To je poput odnosa razine koja postoji između umjetničke slike, koje je svaki preslik krivotvorina (falsifikat), i glazbe, koje je svaka izvedba izvornik (original).« (P. Fabbri) U ovome je slučaju liturgija na tragu glazbe i njezine izvedbe. Ona je *činjenje, zbog čega je svako 'ponavljanje' izvornik, a ne krivotvorina*. Falsifikacija može doći od medijskoga umnažanja, stvarajući 'kopiju'.

Sakramenti su događaji, *prostori virtualne ostvarenosti* koja nije dohvatljiva materijalnim mjerilima nego virtualnom, duhovskom snagom vjere. Posebno su za to dobar primjer sakramenti inicijacije, u kojima se molitvama i gestama virtualnošću Duha Svetoga odjelotvoruje: oslobađanje od grijeha, preporod i novi život (krštenje); suobličenost Kristu, svećeniku, proroku i kralju (sveta potvrda); postajanje Kristovim Tijelom (euharistija).

Liturgija ima ugrađenu virtualnost

Budući da je latinska riječ *virtus* u biblijskim tekstovima prevela grčku riječ *dynamis*, najbližnji prijevod virtualnosti bila bi – *dinamičnost*, ono što pokreće i daje snagu. Polazeći od toga, razumljivo je da je taj pojam preveden i kao *krjepost*, jer se radi o životnoj snazi koja jača, o nutarnjoj prisutnosti koja dovodi do ostvarenja dobra; o onome što je istodobnost i postojeći dar i mogućnost još nepostojećeg.

Liturgija, po djelovanju Duha, već ima u sebi ugrađenu virtualnost; ona je njezin sastavni dio, jer liturgije nema bez virtualnosti: a) Bogu ništa nije nemoguće; b) ono što izgleda nepostojećim, očituje se; c) ono što izgleda da može postojati na jedan način, preobraženo je.

Što Duh Sveti čini za nas? Sve što u prolaznome životu ima vječnu vrijednost, ostvaruje djelovanje Duha u našim životima, od trenutka prihvaćanja Kristova poziva da budemo njegovi učenici. Cilj toga djelovanja može se sažeti u *suobličavanje Kristu* (usp. Rim 8, 29).

Duh Sveti *daje snagu*: »Primit ćete *snagu* Duha Svetoga koji će sići na vas i bit ćete mi svjedoci u Jeruzalemu, po svoj Judeji i Samariji i sve do kraja zemlje.« (Dj 1, 8). Sv. Pavao svjedoči svoju gorljivu čežnju i nadu da će se Krist uzveličati u njegovu tijelu, životom ili smrću (usp. Fil 1, 20). Nema veće zadaće ni uloge od one koju ima Božji Duh s nama u trajnome preobražavanju u kristolikost: da se njegov život očituje dok u svome tijelu nosimo Isusovo umiranje (usp. 2Kor 4, 10-11). Duh Sveti vodi u poslušnost Božjoj Riječi da bi ljudi bili dovedeni do punine savršenstva (usp. Heb 5, 7-9). Isus je rekao da se njegov Otac proslavlja kada njegovi učenici donose mnogo roda. Oni koji donose rod primit će pomoć tako da mogu biti plodonosniji (usp. Iv 15, 2.8). To je put posvećivanja koji nas vodi u dioništvo Isusove slave (usp. 2Sol 2, 14).

Duh Sveti je *Tješitelj i Branitelj*. Isus je najbližega čovjekova prijatelja (jer je čovjek po njemu stvoren, od njega – koji je u njemu – živi) nazvao tim imenom, a on uvodi u istinu, kako glede grijeha, tako i glede pravednosti i suda. U njegovu svjetlu vidjet ćemo sebe, Duha koji boravi u nama. On daje snagu da bismo pobijedili grijeha koji su plodovi »požuda tijela« (usp. Gal 5, 25-26). U zemaljskome životu u neprestanoj su napetosti duh i tijelo. To je ljepota življenja; bez te napetosti ne postoji život. Ona je važna i da bi se moglo točnije odrediti što se podrazumijeva pod pojmom 'virtualnosti', budući da je ona često viđena kao odvojenost i odsutnost tjelesnosti. Međutim, takva 'virtualnost' ne postoji. O tome govori prisutnost Duha. Ne postoji ništa u redu stvorenja što bi bilo sasvim odvojeno od tjelesnosti, to jest osjetilnosti. Takva stvarnost pripada vječnosti (»što ljudsko oko nije vidjelo, uho čulo...«).

Duh Sveti je *posrednik, odnosno zagovornik*; on je *inter-cedens*, onaj koji ulazi između nekoga/nečega, poveznica i prenositelj. On navješćuje što dolazi od Krista (usp. Iv 16, 13-15). Mi ne znamo kako bismo trebali moliti, ali Duh zna; on nas vodi u razne prilike našega svakidašnjeg života, na koje reagira naše tijelo. Ako mislimo na ono što smo rekli ili učinili, primijetiti ćemo prisutnost milosti, ali i grijeha, onoga što duboko u sebi, uz što ne pristajemo i ne želimo, a ipak smo učinili (usp. Rim 7, 18-25). Prepoznajući i usvajajući istinu o tome, Duh nam pomaže jačajući u nama neprihvatanje grijeha i njegovih plodova.

Duh sveti je *darivatelj*. Isus je učenicima po svome Duhu dao raznovrsne darove: liječenja, prorokovanja, tumačenja jezika, spoznanja, mudrosti, čudesa, razlikovanja duhova i dr. Duh Sveti tim darovima djeluje u nama na dobro svih. Oni koriste za izgradnju Kristova Tijela »dok svi ne prispijemo do jedinstva vjere i spoznaje Sina Božjega, do čovjeka savršena, do mjere uzrasta punine Kristove« (Ef 4, 13). Sveti Pavao poticao je na čežnju za »višim darovima« i to idući »najizvršnijim putem«, putem ljubavi (usp. 1Kor,

Liturgijski zvuci Neba.

13), bez koje sebe poništavamo. Gledajući odlike ljubavi uistinu se budi čežnja i molitva da nam Gospodin dade »po bogatstvu Slave svoje ojačati se po Duhu njegovu u snazi za unutarnjeg čovjeka da po vjeri Krist prebiva u srcima... te u ljubavi ukorijenjeni i utemeljeni« možemo »shvatiti sa svima svetima što je Dužina i Širina i Visina i Dubina te spoznati nadspoznatljivu ljubav Kristovu da se ispuniti do sve Punine Božje« (Ef 3, 16-19).

Duh Sveti silazi i djeluje svojom sjenom koja je svjetlo. U početnome navještaju vidljiva je virtualnost: po svojoj snazi, po svojoj širini obzora koji nije svediv na materijalno i na ljudsko ovladavanje, po prividnoj proturječnosti. Marija prihvaća Božji navještaj, njegov plan, otvorena virtualnosti, novomu svijetu koji je stvarniji od bilo koje stvorene stvarnosti. Ta je stvarnost prisutna na više načina, a iskusiva najdublje u liturgiji, u euharistiji, za koju s pravom kažemo da je najsnažnije mističko iskustvo. Virtualnost doduše komunicira i s govorom mistike, ali za mističko iskustvo nikada ne će biti dostatna tehnička sredstva. Potrebno je nešto puno složenije, odnosno jednostavnije: Božja milost, Ljubav.

Odražaj specifične liturgijske virtualnosti sva su ona mjesta koja izravno pokazuju vremensko-prostornu preobraženost: liturgijski 'sada' u molitvama; rečenice koje nemaju glagola (*Gospodin s vama; Riječ Gospodnja; Tajna vjere*), eshatološko-simbolička ugrađenost u odnose među vjernicima; umjetnička profiliranost.

Virtualnost se nalazi u nekim uobičajenim okolnostima, kakva je *snažna čežnja* apostola Pavla koji, na primjer, piše Galaćanima: »Htio bih (o kako bih želio) sada biti kod vas, pa i jezik promijeniti, jer ne znam što bih s vama.« (Gal 4, 20). Ili pak u nosivim slojevima naše vjere, kakvo je *ispovijedanje uskrsnuća tijela*. Nakon Kristova uskrsnuća, Sveto pismo govori o poslijeuskrсноj, *preobraženoj tjelesnosti, u kojoj su poveznica rane* (najjasniji izražaj tjelesnosti), a Isus je prepoznatljiv po glasu i gestama. Uskrsnuće ne može biti obuhvaćeno zemaljskim, baš kao niti sakramentalna zbilja. Istodobno, to *nije neki 'paralelni svijet'*, nego svijet koji postoji potvrđujući život koji živimo u vremenu i koji ćemo živjeti u vječnosti. Kršćanska, liturgijska virtualnost nije simulacija, nego aktualizacija, dioništvo u božanskome životu. ■

Obredna igra virtualnosti i zbiljskosti

Ante Crnčević

U raspravama o smislu 'virtualnoga prijenosa' liturgijskih slavlja i o pitanjima koja liturgiji nameću nove medijske mogućnosti važno je uočiti da kršćanska liturgija ima svoju jedinstvenu i vlastitu virtualnost, svoj *virtualni kôd* koji zajednici vjernika komunicira otajstvenu zbilju i omogućuje joj da nađe udjela u njoj. Liturgijska *virtus*, krijepljena snagom Duha Svetoga, zahvaća nas u dubini bića, ali i u našoj 'perifernosti', u osjetilima koja svjedoče da je cijelo biće uneseno u preobrazbeni spasenjski događaj. I samo izručujući se tomu odnosu, liturgiju doživljavamo kao *stvarnu virtualnost*.

Okvir svakoga kršćanskoga liturgijskoga slavlja jest Crkva, zajednica vjernika okupljena u Kristovo ime. Temelj slavlja jest sam Krist, njegovo djelo spasenja, koje se snagom Duha Svetoga uzbiljuje u okupljenoj zajednici. Zbiljnost uskrsloga Krista i djelovanje Duha možemo u teološkome promišljanju izreći riječju *virtus*, pa i *virtualnost*, ali govor o liturgijskoj zajednici teško se smješta u okvir virtualnosti. Liturgijska zajednica je okupljenost ljudi, tijelom prisutnih. To valja imati na umu u svakome promišljanju o prijenosi- ma liturgijskih slavlja putem radija, televizije ili interneta.

Suvremeni govor o »virtualnim stvarnostima« i novi načini komuniciranja izazov su za novo promišljanje o *liturgijskoj virtualnosti*. Govor o liturgiji i sakramentima i njihovoj *virtualnosti* nije međutim odraz pomodnosti ili pokušaj dodvoravanja suvremenosti, nego je pronicanje u dubinu istine o kršćanskim sakramentima i njihovu djelovanju u životima vjernika. Zavirimo li u liturgijsku molitvenu baštinu, osobito u stare rimske sakramentare, zamijetit ćemo uobičajenost govora o 'virtualnosti': u liturgiji se dar spasenja ostvaruje *virtute Spiritus Sancti*, djelovanjem i snagom Duha Svetoga. Tako *kršćanska virtualnost* prethodi suvremenim proširenjima pojma virtualnost i njegovim promijenjenim značenjima.

Pojam *virtualan* izveden je iz imenice *virtus* (snaga, krepčina, krjepost, srčanost, odvažnost, vrlina), koja se korijenski oslanja na riječ *vir* – muž, muškarac – čime se virtualnō izvorno povezuje sa snažnim, muževnim. U filozofiji virtualnō označava 'moguće', ono što je u mogućnosti postojanja; na području fizike, matematike i tehničkih znanosti virtualno se, u suprotstavljenosti trenutno stvarnom i 'realnom', poima kao predvidiva 'mogućnost' (potencija), potrebna u raznim izračunima i projektiranjima. U informatici i svijetu medija, virtualno poprima sve šira značenja, znatno udaljenija od osnovnoga značenja te riječi. Stoga je današnja kolokvijalna uporaba pojma virtualan u značenju zamišljenoga, imaginarnoga i nestvarnoga, sve manje održiva. Svakodnevno, naime, ulazimo u svijet i prostor virtualnoga, služimo se virtualnošću u informiranju, u učenju, u upoznavanju svijeta, u stvaranju i djelovanju. Virtualni alati pomažu nam u svakidašnjim aktivnostima, od svakidašnjih poslova do profesionalnoga rada. Teško je zamisliti ijedno zanimanje kojemu, barem u pozadini, ne bi bila nužna pomoć virtualnih alata i virtualizacije.

U duhovnome iskustvu Svetoga, u religijskim obredima, pa i u kršćanskoj liturgiji, virtualno je prisutno, ali u drugim 'oblicima' i značenjima. Religijsko obredno iskustvo na prvi je pogled vrlo blisko s virtualnim iskustvom jer komunicira između dviju zbiljnosti koje nije moguće povezati redovitim oblikom komunikacije. Ako je virtualnost danas postala 'redovitošću' u komunikaciji i svakodnevnome djelovanju, već je to upozorenje da u liturgijskome obredu treba tražiti nešto više od te 'redovitosti' i od takve virtualnosti. Potrebna je, stoga, pozornost da se obredno iskustvo ne svede na virtualno, onako kako ga danas oblikuju suvremeni mediji. Suvremena dostignuća mogu, naime, 'stvoriti' virtualni svijet, oponašajući ili simulirajući stvarnost i omogućujući uvjerljiv dojam i osjećaj stvarnosti, sve do zaborava da se ušlo u svijet virtualnoga, ali upravo ta prividna uvjerljivost istodobno nosi u sebi stanovitu nesigurnost i nepovjerenje u snagu takve komunikacije jer postajemo svjesni da smo često na rubu između stvarnosti i dojma (usp. A. Grillo, *Rito – simbolo – virtuale*, 2012., 730).

Liturgija uspostavlja neposrednost odnosa

Kršćanska liturgija, komunicirajući jezikom simbola i simboličke stvarnosti, uvelike se razlikuje od prethodno predstavljenoga virtualnoga posredovanja jer *simbol* ne označava i ne predstavlja otajstvenu stvarnost, niti ju daje tek zamisliti, nego ju uzbiljuje. Simbol je, za razliku od znaka, *dio* stvarnosti koju komunicira; u njemu komunikacijski *significans* postaje neodvojiv od *significatum*. Liturgija, koliko god se usredotočili na njezinu otajstvenost, nije virtualni 'odlazak' u drugi svijet ili drugu 'stvarnost', nego uzbiljenje i odjelotvorenje otajstvene stvarnosti koja zahvaća i preobražava nas i našu zbilju. Tako liturgija omogućuje neposredan(!) i stvaran odnos, za razliku od virtualne komunikacije (interneta) koja tek posreduje(!) neki oblik interakcije između nas i predstavljene stvarnosti, ali koja ostaje izvan nas. U tom je smislu Papinsko vijeće za medije, u dokumentu *Crkva i internet* (2002.), dalo jasnu uputu: »Virtualna stvarnost ne može zamijeniti Kristovu stvarnu prisutnost u Euharistiji, sakramentalnu stvarnost ostalih sakramenata i dioništvo u bogoslužju u krilu stvarne ljudske zajednice. Na internetu nema sakramenata. Čak i vjernička iskustva koja su, zahvaljujući milosti Božjoj, ondje moguća, nisu dostatna ukoliko su odijeljena od stvarne interakcije s ostalim vjernicima.« (br. 9). Internet, kao i drugi oblici virtualne komunikacije, bez sumnje, ostaje dragocjeno sredstvo u pastoralu, u promicanju i produbljivanju vjere, u njegovanju duhovnosti, u proširivanju spoznaja o vjeri – i u svemu tome zacijelo je potrebno nastojati još više koristiti njegove mogućnosti – ali on ostaje nemoćan da bi posredovao *čin vjere* koji je vlastit liturgijskomu neposrednomu odnosu, koji se milosno uspostavlja i ostvaruje u liturgijskome slavlju kršćanske zajednice.

U liturgijskoj zajednici vjernici stoje »licem u lice« jedni s drugima i s Bogom; ne skrivaju se iza obreda koji komunicira otajstvo, nego upravo po njemu i u njemu, u svojoj otvorenosti, stupaju u neposredan i živ odnos; zajedno ispovijedaju svoju grješnost, svoju malenost i potrebu za Bogom i zajednicom vjernika. U virtualnoj komunikaciji, pa i kada nosi predznak »lica« (face-book), lice nerijetko ostaje skriveno, krivo predstavljeno, čak i

Igra virtualne stvarnosti i stvarne virtualnosti.

pod drugim imenom, falsificirajući i idealizirajući život. Liturgija pak – jer je *ergon*, čin, spasenjski događaj koji se zbiva u svojoj jedinstvenosti i neponovljivosti – uvijek je *istinita* te svojom zbiljskošću (istinitošću) zahvaća čovjeka u svoj njegovoj egzistenciji. Upravo zbog svoje jedinstvenosti i neponovljivosti liturgijski je događaj, kao sveti čin, u svojoj temeljnoj biti ujedno i *neprenosiv*, pa i kada je riječ o »izravnome prijenosu« (televizijskome ili internetskome). Ono što je srž i bit slavlja sakramenta ostaje neprenosivo, jer se daruje i povjerava samo iskustvu stvarnoga odnosa vjernika s događajem koji se uzbiljuje u konkretnoj zajednici vjernika. Stoga je neprecizan naziv »prijenos liturgijskih slavlja«; liturgijski 'prijenos', naime, ima zadaću omogućiti primateljima ('pratiteljima', gledateljima, slušateljima) da se na neki način pridruže zajednici slavitelja. Sudjelovanje onih koji slavlju pristupaju posredstvom radija, televizije ili interneta uvijek je »pridruženo« ili suslavliteljsko. Mogućnost njihovoga sudjelovanja u liturgijskome činu zajednice nema izvor u televizijskome ili radijskome prijenosu, nego u njihovoj kršćanskoj pritjelovljenosti Crkvi koja je, nastavljajući vršiti Kristovu svećeničku službu, prvi subjekt kršćanske liturgije (usp. HBK, *Prijenosi liturgijskih slavlja*, 4). Tim se naznakama usmjerava misao o prijenosu i o njegovoj zadaći u pastoralu Crkve, ali i potiče na potrebu ozbiljnoga propitivanja o dosadašnjim nastojanjima oko oblikovanja prijenosa liturgijskih slavlja.

Na istome tragu razumijeva se i razložnost liturgijske odredbe da se liturgijska slavlja (primjerice nedjeljna) ne mogu unaprijed snimiti i potom emitirati radi potrebe gledatelja ili pratitelja, jer slavlje je uvijek slavljeno radi stvarno (tjelesno) okupljene zajednice koja slavi. Smisao liturgijskoga slavlja, a time i smisao njegovoga 'prijenosa', iziskuje da slavlje bude uvijek u *izravnome prijenosu*; samo istodobnošću »gledanja« i događanja slavlja postiže se »istinitost« suslavljenja i samo se tako omogućuje vjerničko pridruženje slavljeničkoj zajednici, ma kako ona bila brojem sudionika malena.

Ponovnim uočavanjem vrijednosti i važnosti obreda i obrednoga iskustva u razumijevanju liturgije, pa i same sakramentalne teologije, još u prvoj polovici 20. st. počelo je premještanje težišta s *validitas* (valjanost) sakramenta na njegovu *veritas* – na zbiljskost i istinitost sakramenta kao Božjega spasenjskog djela, 'utjelovljenoga' u obredni čin. Zbog toga sveukupna obredna stvarnost, pa i ono što nam se u obredu čini rubnim ili pomoćnim, postaje dio obreda i obredne zbilje. U liturgiji, naime, 'govori' sve: od obrednih riječi i gesta, preko liturgijske glazbe, liturgijskoga prostora i ruha, sve do okvira svećenikovih naočala i cipela čitača na ambonu, jer liturgija je zbilja spasenja u punoj stvarnosti i istinitosti i ništa što je u liturgijsko slavlje uneseno ne može biti zanemareno ili promatrano kao da bi bilo izvan toga događaja. Sve, u poniznosti i nenametljivosti, služi Otajstvu koje se milosno daruje. Sve vodi k zbilji Otajstva ili pak od nje odvraća. I tehnička pomagala, pa i ona 'virtualna', premda skrivena, sudjeluju na neki način u oblikovanju liturgije i postaju dijelom obrednoga čina. Zbog toga je nužno da liturgijski predmeti i sva tehnička i 'medijska' pomagala budu usklađeni s liturgijskim činom te da »stvarnu prisutnost« zajednice usmjeruju k »stvarnoj prisutnosti« Gospodina Isusa Krista (usp. P. Tomatis, *Virtualità dei media e verità dell'azione liturgica*, 2012., 747-748).

Liturgija bez prisutnosti zajednice: novi izazovi liturgijskomu pastoralu.

Liturgijska stvarnost, dajući iskusiti dar spasenja na potpun način, u tijelu, omogućuje iskusiti i ono što u redovitosti izmiče našim tjelesnim osjetilima i spoznajnim moćima jer čovjek vjere ima i druga osjetila, osjetila duše. Ono što u liturgijskome činu nije vidljivo ljudskim očima, nije uskraćeno vjerničkome iskustvu. U medijski posredovanome slavlju, pak, i ono vidljivo postaje tek zamišljeno, imaginarno, virtualno; medijski posredovano liturgijsko slavlje možemo iskusiti tek na temelju prethodnih 'izravnih iskustava' koja nosimo iz pripadnosti liturgijskoj zajednici i koja daju 'ključ čitanja' slavlja te u nama bude osjetilo vjere, kadro proniknuti u zbilju otajstva. Stoga, kako zamjećuje P. Tomatis, perspektiva gledanja u liturgiji na neki je način izokrenuta: na slavlje ne idemo da bismo »nešto vidjeli«, nego da bismo se izručili »Božjemu pogledu« te da bi njime naše gledanje bilo rasvijetljeno; liturgija je »prostor koji stvara prostor« za Božji pogled na nas, više nego za naš pogled na Boga (usp. P. Tomatis, *Accende lumen sensibus*, 2010., 503-504). Ta *virtus*, koja bogoljudskom liturgijskom činu daju spasenjsku djelotvornost, ključna je kako za ispravno razumijevanje liturgije tako i za njezino oblikovanje u svjetlu one estetike koja sve preobražava u novi Božji svijet.

Virtualnost liturgije

U raspravama o smislu 'virtualnoga prijenosa' liturgijskih slavlja i o pitanjima koja liturgiji nameću nove medijske mogućnosti važno je uočiti da kršćanska liturgija ima svoju jedinstvenu i vlastitu virtualnost, svoj *virtualni kôd* koji zajednici vjernika komunicira otajstvenu zbilju i omogućuje joj da nađe udjela u njoj. Liturgijski čin vjere, u kojemu se isprepliću i na trenutke poistovjećuju prisutnost i odsutnost, riječ i tišina, mistično i stvarno tijelo, uvelike se razlikuje od onoga što današnji jezik naziva virtualnom stvarnošću (A. Grillo, *Rito – simbolo – virtuale*, 732). Liturgija, slavljena u zajednici vjernika koja se priznaje i osjeća »jednim tijelom u Kristu«, uvijek je *relacijska*, 'odnosna', te zbog toga ne dopušta da išta što se u njoj događa postane *relativno*, nebitno, periferno, usputno. Liturgijska *virtus*, krijepljena snagom Duha Svetoga, zahvaća nas u dubini bića, ali i u našoj 'perifernosti', u osjetilima koja svjedoče da je cijelo biće uneseno u preobrazbeni spasenjski događaj. I samo izručujući se tomu odnosu, liturgiju doživljavamo kao *stvarnu virtualnost*. Ostaje uvijek pitanje koliko se u slavlju izručujemo božanskoj *virtus* i u kojoj mjeri dopuštamo da naše činjenje u obredu postane sveto mjesto za ono što Bog čini za nas. Kada se posvema izručimo otajstvenoj virtualnosti, neobuhvatljivoj i nemjerljivoj, spoznajemo da sami bivamo *medij* novoga Božjega djelovanja za rast njegova Kraljevstva u svijetu.

Suvremeni svijet medija i virtualne stvarnosti u koje ulazimo mogu biti zamka da liturgiju interpretiramo na identičnim ili sličnim medijskim matricama – svodeći otajstveno na imaginarnō i dalekō koje se daje vidjeti – ali mogu biti i milosna prigoda da otkrijemo jedinstvenu liturgijsku virtualnost koja daje 'novu dimenziju' sasvim jednostavnim liturgijskim činima. Poteškoće razumijevanja liturgijske virtualnosti nemaju izvor samo u nametljivosti današnjih medija i njihove 'logike posredovanja', nego i u stanovitome kršćanskome zaboravu snage Duha Svetoga koji u liturgiji sve oživljava i

preobražava božanskim životom. Liturgijske molitve često govore o *virtus* Duha Svetoga, ali kršćanska misao i duhovnost kao da snagu još uvijek traže u skrušenosti vjernikova srca ili u mudrosti ljudskih (svećenikovih) riječi.

Dostatno je zapitati se koliko se u slavlju i doživljavanju liturgije govori i razmišlja o Duhu Svetome te gdje vidimo izvor djelotvornosti sakramenata. Općenito se može reći da je u zapadnoj liturgijskoj tradiciji pneumatološka dimenzija liturgije, još od doba visokoga srednjega vijeka, uvelike zasjenjena novim (skolastičkim) teološkim matricama u kojima se više govorilo o *sakramentalnoj milosti*, negoli o djelovanju Duha Svetoga. Pojam milosti danas je značenjski vrlo »rastezljiv« i zacijelo je u toj širini značenja teško dohvatiti ono što je teologija nekoć, sasvim precizno, nazvala pojmovima *posvetna milost* (trajno stanje nadnaravnosti) i *djelatna sakramentalna milost*, vlastita svakomu sakramentu.

Liturgijska teologija nakon Drugoga vatikanskoga koncila pokušava na izravniji način govoriti o prisutnosti i djelovanju Duha Svetoga u liturgiji Crkve, ali još uvijek je, kada je riječ o sakramentima Crkve, uobičajenije govoriti, skolastičkim rječnikom, o milosti negoli o djelovanju Duha Svetoga. Govori se o milosti u svoj širini njezinoga značenja, ponajviše u svojstvu nezaslužena dara, ali kao da se zaboravlja da milost nije neka fluidna sila, nego stvarno djelovanje Duha Svetoga u životu Crkve. Govor o »milosti« prihvatljiv je svima, pa i onima koji nemaju hrabrosti priznati se vjernicima. O Duhu Svetome ponegdje se govori s nesigurnošću i sa strahom da ne ćemo biti shvaćeni, sve do bojazni da bi se isticanjem djelovanja Duha Svetoga moglo 'skliznuti' u subjektivistički pristup vjeri ili u misaonu bliskost s naukom nekih drugih kršćanskih zajednica (V. Trapani, *Lo Spirito Santo e il memoriale*, 2015., 73-75).

Drugi vatikanski koncil jasno ističe da se naše jedinstvo s nebeskom Crkvom najplemenitije udjelotvoruje u njezinoj liturgiji, u kojoj po sakramentalnim znakovima (*per signa sacramentalia*) na nas djeluje »sila Duha Svetoga«, *virtus Spiritus Sancti* (LG, 50). Ovdje je važno uočiti dvoje: liturgijsku uspostavu jedinstva zemaljske Crkve s onom nebeskom te otajstvenu preobrazbu zajednice koja slavi. I jedno i drugo ostvaruje se istom Snagom, istom *Virtus*, onom koja dolazi od Duha Svetoga. Tako *liturgijska virtualnost*, koja proistječe iz djelovanja Duha Svetoga, daje vjernicima – ne isključujući njihovu ljudskost i tjelesnost – iskusiti već sada ono što je vlastitost nebeske Crkve. Virtualnō u liturgiji nije nestvarnō, nezbiljskō, prividnō. Naprotiv, virtualnō je ono što je zbiljskije od naše svagdanje zbilje, jer ono što liturgija uzbiljuje, istinska je i neprolazna zbilja. Jedina zbilja. Sve drugo, vremenito i prolazno, tek je na tren pred očima svijeta. Stoga ono što liturgija uzbiljuje, može nenadmašno preobraziti našu ljudsku stvarnost u zbiljnost božanskoga života.

Katekizam Katoličke Crkve (br. 1092.) poučava da »u sakramentalnome priopćivanju Kristova otajstva Duh Sveti *djeluje* na isti način kao u drugim vremenima ekonomije spasenja: pripravlja Crkvu da susretne svoga Gospodina; vjeri zajednice doziva u pamet i objavljuje Krista; svojom preobrazbenom moći (*per suam transformantem virtutem*) uprisutnjuje i posadašnjuje Kristovo otajstvo; i napokon, Duh zajedništva povezuje Crkvu s Kristovim

životom i poslanjem«. Duh Sveti, dakle, danas u sakramentima Crkve djeluje *na isti način* kao što je djelovao u Kristovu životu i u uspostavi njegove Crkve.

Preobrazbena snaga (*virtus*) Duha Svetoga istaknuta na poseban način u govoru o sakramentu euharistije. No, dok je uvelike naglašavana sakramentalna pretvorba euharistijskih darova kruha i vina, virtualnost Duha ostala je zasjenjena u misli o otajstvenoj preobrazbi Crkve koja slavi. Valja zato zamijetiti da je u svim euharistijskim molitvama nakon Drugoga vatikanskoga koncila jasno istaknuta i *druga epikleza*, koja zaziva preobrazbenu snagu Duha Svetoga na zajednicu pričesnika.

Na tragu iste misli obnovljena je liturgija u svim sakramentalnim slavlji- ma dala posebnu važnost epikletske gesti polaganja ruku, koja je znak sila- ska preobrazbene *virtus* Duha Svetoga na udove Kristove Crkve. Vrijedno je posvijestiti da u svakome sakramentalnome slavlju na nas silazi *sila Duha Svetoga*, čineći nas dionicima Božjega života.

Spomenimo i nekoliko molitvenih izričaja liturgijske virtualnosti, uzetih iz bogate euhološke riznice. U liturgiji krštenja kod blagoslova vode svećenik moli da »na puni studenac siđe sila Duha Svetoga (*virtus Spiritus Sancti*), da svi koji su po krstu zajedno s Kristom ukopani u smrt, s njime uskrsnu na život«. Tu nije riječ samo o 'blagoslovu' vode, nego i o posredovanju *snage* koja krštenika prijateljuje Kristu, dajući mu već sada, u smrtnosti, živjeti životom uskrsloga Krista. To je *kršćanska virtualnost*.

Sakrament svete potvrde sakrament je koji na poseban način 'učvršćuje', 'utvrđuje' i 'okrepljuje' krštenika u snazi Duha Svetoga. Možemo reći da po ovome sakramentu milost (*gratia*) božanskoga života postaje u kršteniku snaga (*virtus*) za nova božanska djela.

U sakramentu ženidbe uz riječi ženidbene privole, kojima se zaručnici 'da- rovno izručuju' jedno drugomu (a ne samo 'uzimaju' jedno drugo), vrijedno je zastati i nad riječima blagoslova mladenaca. U prvoj blagoslovnoj moli- tvi službenik Crkve moli nebeskoga Oca: »pošalji nad njih milost (*gratiam*) Duha Svetoga«, a u drugoj: »izlij snagu (*virtutem*) Duha Svetoga u njihova srca«. Potrebna im je milost Duha Svetoga da bi, vjerni njemu, *ostali* vjerni u međusobnoj ljubavi, ali potrebna im je i snaga istoga Duha da bi *moгли dijeliti* darove Božje ljubavi i *graditi novi dom* u mudrosti evanđelja. I ovdje, 'virtualnošću' svetoga sakramenta, ljudska ljubav, preobražena ljepotom se- bedarne Božje ljubavi, daje iskusiti onu ljubav koju Krist očituje i gaji prema svojoj Crkvi. Tu božanski svijet postaje vidljiv i stvaran u životima ljudi.

Iz euharistijske euhologije izdvojimo zbornu molitvu ponedjeljka sedmo- ga vazmenoga tjedna: »Neka siđe na nas, molimo, Gospodine, sila Duha Svetoga (*virtus Spiritus Sancti*), da tvoju volju vjerno prihvatimo (obdrža- vamo) i svetim životom izvršimo.« Sav se život vjere ostvaruje snagom Bož- jega Duha. Bez njega ne možemo ništa – jer sve što činimo bez njega, doista je ništa. Na putu vjere hranimo se svetim sakramentom euharistije. U popri- česnim molitvama zato često molimo da snagom primljenoga sakramenta (*virtute sacramenti*) uzmognemo biti svjedoci Ljubavi koja je iznad svake ljubavi. Liturgija tako *virtualizira* naše živote i svijet ljepotom božanskoga života. Pozvani smo biti svjedoci da je ta *milosna virtualnost* uistinu zbilj- ska, podarena ljudskom iskustvu u ovoj našoj nestalnosti.

Uronjenost u virtualno.

Zaborav istinitosti slavlja

Vratimo se, za kraj, u kratkim naznakama, blagodatima i zamkama medijske virtualnosti. Ako se u dosadašnjim pastoralnim nastojanjima uočavala poteškoća premošćivanja stanovitoga jaza između pojedinca i zajednice vjernika, između vjernikova *ja* i liturgijskoga *mi*, u slavlju posredovanih suvremenim oblicima prijenosa uočava se dublji i širi jaz, onaj koji se ostvaruje između liturgijskoga *mi* (vlastitoga zajednici slavitelja) i eklezijalnoga *oni*, vezanoga uz mnoštvo koje ne može na izravan način sudjelovati u slavlju. Izravni prijenos ne nudi izravnost. Prijenos je uvijek posrednost. Liturgija daruje susret s jedinim Posrednikom između Boga i ljudi. Samo živo udioništvo u liturgiji Crkve, prisutnošću tijela i duha, omogućuje izravnost susreta s Posrednikom i Darivateljem spasenja. Medijsko posredovanje Posrednosti stavlja nas uvijek izvan susreta, izvan dodira Otajstva, unatoč 'osjetljivosti' zaslona koji je pred nama (touch screen). U slavlju sakramenata osjećamo na svome tijelu *dodir* prostora, zajednice, topline, mirisa... Bivamo zahvaćeni zbiljom u kojoj sudjelujemo. U prijenosu pak, da bismo sudjelovali, 'gledatelja' se nastoji 'prenijeti', unijeti u zbilju koja se događa drugdje. Liturgijska virtualnost uzbuđuje otajstvo spasenja u naše zbilju, i te dvije zbilje postaju jednom stvarnošću, a medijska virtualnost prenosi 'korisnike' u zamišljenu ili gledanu 'stvarnost'.

Ako, podilazeći zamkama medijskih mogućnosti i ponuda, možemo na mrežnim stranicama »pronaći« liturgijsko slavlje u svakome trenutku, svaki put kad osjetimo želju i potrebu za njim, te u toj 'liturgiji' sudjelovati s mogućnošću *play – stop – replay*, znajmo da je takvo 'medijsko gospodarenje' liturgijskim slavljem, oduzelo tomu slavlju, koje se negdje jednom zbilo, onu snagu koja mu je bila vlastita samo u tome jednome trenutku, jer liturgija je jedinstvena baš zato što je neponovljiva i neprenosiva. Televizija i internet ne mogu ni pružiti niti nadomjestiti ljepotu zajedništva Crkve i preobrazbenu snagu sakramenta. Crkva ne živi u »mreži«, nego u zajednici, a njezina snaga nije u »umreženosti«, nego u ljepoti zajedništva, koje je najzbijskije upravo u liturgijskome zajedništvu nebeske i zemaljske Crkve.

»Mediomorfoza« koja sve više zahvaća život (R. Fielder, *Mediamorfosi. Comprendere i nuovi media*, Milano 2000.), dohvatila je i naš vjernički, pa i liturgijski život. »Virtualno sudjelovanje« u liturgijskim slavlju, gdje će 'klik miša' ili 'like' zamijeniti vjernički Amen, ostavlja nas osiromašenima za živo vjerničko iskustvo, za *virtualnost* koju se iskuša samo u stvarnome, tjelesnome zajedništvu vjere. Vrijeme pandemije koja nam je priječila sudjelovanje u slavlju Crkve, očitovalo se i kao vrijeme zaraze medijskim oblikovanjem liturgije, pa su otvorene *virtualne kapele* i ponuđena *virtualna klanjanja i krunice*, s mogućnošću da se zapali *virtualna svijeća*, a bilo je i *virtualnoga blagoslova uskrsnih jela*... Mediomorfoze se uvlače i u redovita slavlja: liturgijska se knjiga zamjenjuje zaslonom 'tableta'; ambon je ponegdje postao 'pult' na kojemu je 'touch screen', a pri ruci su još *iPad* ili *smart-phone*; glazba i pjesma zajednice nadomješteni su reprodukcijom zvuka; uz oltar je, ili ispred njega, postavljen plakat s ispisanom porukom; zidovi crkve postali su video-zidovima za projekciju »pratećih« slika i tekstova koji bi, navodno, trebali omogućiti bolje sudjelovanje u slavlju... Na sličan su način

Zamke virtualizacije vjere.

»tehnoška dostignuća« unaprijedila lijenost i unazadila trud oko liturgije pa je, već odavna, 'vječno svjetlo' pored svetohraništa zamijenjeno »trajnom žaruljom«, a svijeće koje su vjernici nekoć marno pripravljali i donosili na mjesto pobožnosti nestale su pred mogućnošću »automatskoga« paljenja žaruljice ubacivanjem kovanice; u kadionici je žar zamijenjen električnom grijanom pločom; svetost trenutka i mjesta pokušava se stvoriti raznim 'svjetlosnim efektima', svodeći mistično na ugođaj... Zastajem od straha pred nabranjem. Sva ta 'unaprijeđenja' i 'posuvremenjenja', u kojima se nastoji graditi liturgiju 'ukorak s vremenom' svjedoče zaborav da liturgija nije plod vremena, nego darovane vječnosti. Gubitak osjećaja za *istinitost* slavlja – koja se očituje u zbiljskosti Božjega djela spasenja – rađa nesposobnošću za prepoznavanje ljepote liturgije i njezine obredne igre te otvara vrata vremenu i svijetu, gubeći se u pojednostavljivanju i banaliziranju.

Liturgijske geste i čini, tijelo kojim 'kušamo' dar spasenja, zajednica i odnosi koji se uspostavljaju, uključenost molitvom, slušanjem i šutnjom, pjesmom, klicanjem i zazivom – sve svjedoči blizinu i djelotvornost snage Duha Svetoga. Samo njegova *virtus* 'virtualizira' naša slavlja i naše živote. Imamo li snage izručiti se njegovoj snazi? ■

KOLOVOZ

9 N DEVETNAESTA NEDJELJA KROZ GODINU

- 10 P **SV. LOVRO**, đakon i mučenik, *blagdan*
vl.: 2Kor 9,6-10; Ps 112,1-2.5-9; Iv 12,24-26
- 11 U **Sv. Klara Asiška**, djevica, *spomendan*
od dana: Ez 2,8 – 3,4; Ps 119,14.24.72.103.111.131;
Mt 18,1-5.10.12-14
- 12 S Svagdan; *ili: Sv. Ivana Franciska de Chantal, redovnica*
Ez 9,1-7; 10,18-22; Ps 113,1-6; Mt 18,15-18
- 13 Č Svagdan; *ili: sv. Poncijan i Hipolit, mučenici*
Ez 12,1-12; Ps 78,56-62; Mt 18,21 – 19,1
- 14 P **Sv. Maksimilijan Marija Kolbe**, mučenik, *spomendan*
od dana: Ez 16,1-15.60.63; Otp. pj.: Iz 12,2-3.4bcd.5-6;
Mt 19,3-12

15 S UZNESENJE BLAŽENE DJEVICE MARIJE

16 N DVADESETA NEDJELJA KROZ GODINU

- 17 P Svagdan: Ez 24,15-24; Pnz 32,18-21; Mt 19,16-22
- 18 U Svagdan: Ez 28,1-10; Pnz 32,26-28.30.35c-36;
Mt 19,23-30
- 19 S Svagdan; *ili: Sv. Ivan Eudes, prezbiter*
Ez 34,1-11; Ps 23,1-6; Mt 20,1-16a
- 20 Č **Sv. Bernard**, opat i crkveni naučitelj, *spomendan*
od dana: Ez 36,23-28; Ps 51,12-15.18-19; Mt 22,1-14
- 21 P **Sv. Pio X.**, papa, *spomendan*
od dana: Ez 37,1-14; Ps 107,2-9; Mt 22,34-40

- 22 S **Blažena Djevica Marija Kraljica**, *spomendan*
od dana: Ez 43,1-7a; Ps 85,9-14; Mt 23,1-12

23 N DVADESET I PRVA NEDJELJA KROZ GODINU

- 24 P **SV. BARTOL APOSTOL**, *blagdan*
vl.: Otk 21,9b-14; Ps 145,10-13b.17-18; Iv 1,45-51
- 25 U Svagdan; *ili: Sv. Ljudevit; ili: Sv. Josip Kalasancijski*
2Sol 2,1-3a.14-17; Ps 96,10-13; Mt 23,23-26
- 26 S Svagdan: 2Sol 3,6-10.16-18; Ps 128,1-2.4-5; Mt 23,27-32
- 27 Č **Sv. Monika**, *spomendan*
od dana: 1Kor 1,1-9; Ps 145,2-7; Mt 24,42-51
- 28 P **Sv. Augustin**, biskup i crkveni naučitelj, *spomendan*
od dana: 1Kor 1,17-25; Ps 33,1-2.4-5.10ab.11; Mt 25,1-13
- 29 S **Mučeništvo sv. Ivana Krstitelja**, *spomendan*
vl.: Jr 1,17-19; Ps 71,1-6b.15ab.17; Mk 6,17-29

30 N DVADESET I DRUGA NEDJELJA KROZ GODINU

- 31 P Svagdan: 1Kor 2,1-5; Ps 119,97-102; Lk 4,16-30

RUJAN

- 1 U Svagdan: 1Kor 2,10b-16; Ps 145,8-14; Lk 4,31-37
- 2 S Svagdan: 1Kor 3,1-9; Ps 33,12-15.20-21; Lk 4,38-44
- 3 Č **Sv. Grgur Veliki**, papa i crkveni naučitelj, *spomendan*
od dana: 1Kor 3,18-23; Ps 24,1-6; Lk 5,1-11
- 4 P Svagdan: 1Kor 4,1-5; Ps 37,3-6.27-28.39-40; Lk 5,33-39
- 5 S Svagdan: 1Kor 4,6b-15; Ps 145,17-21; Lk 6,1-5

Devetnaesta nedjelja kroz godinu

Ulazna pjesma

Pogledaj, Gospodine, na Savez svoj, i život svojih siromaha ne zaboravi zauvijek. Ustani, Bože, zauzmi se za svoju parnicu, ne zaboravi vike onih koji te zazivaju.

Ps 74, 20.19. 22-23

Zborna molitva

Svemoguću vječnu Bože, smijemo te zvati svojim Ocem. Daj da nam u srcu poraste duh sinovstva te uđemo u obećanu baštinu. Po Gospodinu.

Darovna molitva

Gospodine, prinosimo ti darove koje si nam ti udijelio. Molimo te, primi ih iz ruku svoje Crkve i snagom Duha pretvori u otajstvo spasenja. Po Kristu.

Prvo čitanje 1Kr 19, 9a.11-13a

Stani u gori pred Gospodinom.

Čitanje Prve knjige o Kraljevima
U one dane: Dođe Ilija na Božje brdo Horeb, uđe u neku pećinu i prenoći u njoj. I gle, eto k njemu riječi Gospodnje. Glas mu reče: »Iziđi i stani u gori pred Gospodinom. Evo Gospodin upravo prolazi.« Pred Gospodinom je bio silan vjor, tako snažan da je drobio brda i lomio hridi, ali Gospodin nije bio u olujnom vjoru; poslije olujnog vjora bio je potres, ali Gospodin nije bio u potresu; a poslije potresa bio je oganj, ali Gospodin nije bio u ognju; poslije ognja šapat laganog i blagog lahora. Kad je to čuo Ilija, zakri lice plaštem, iziđe i stade na ulazu u pećinu. Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 85, 9ab.10-14

Pripjev: Pokaži nam, Gospodine, milosrđe svoje i daj nam svoje spasenje!

Da poslušam što mi to Gospodin govori:
Gospodin obećava mir.
Zaista, blizu je njegovo spasenje
onima koji ga se boje
i slava će njegova prebivati u zemlji našoj.

Ljubav će se i vjernost sastati,
pravda i mir zagrliti.
Vjernost će nicat iz zemlje,
pravda će gledat s nebasa.

Gospodin će dati sreću,
i zemlja naša urod svoj.
Pravda će stupati pred njim,
a mir tragom stopa njegovih.

Drugo čitanje Rim 9, 1-5

Htio bih ja sâm proklet biti za braću svoju.

Čitanje Poslanice
svetoga Pavla apostola Rimljanima
Braćo:
Istinu govorim u Kristu, ne lažem;
susvjedok mi je savjest moja u Duhu Svetom:
silna mi je tuga i neprekidna bol u srcu. Da,
htio bih ja sâm proklet biti,
odvojen od Krista, za braću svoju,
sunarodnjake svoje po tijelu.
Oni su Izraelci, njihovo je posinstvo, i slava,
i savezi, i zakonodavstvo, i bogoštovlje,
i obećanja; njihovi su i oci, od njih je, po tijelu,
i Krist, koji je iznad svega,
Bog blagoslovljen u vjekove.
Amen.
Riječ Gospodnja.

Pjesma prije Evanđelja Ps 130, 5

U Gospodina ja se uzdam,
duša se moja u njegovu uzda riječ.

Prijedlozi za pjevanje

Ulazna:	224	Oče naš dobri
Otpj. ps.:	110	Pokaži nam, Gospodine
Prinosna:	224.3	Oče naš dobri
ili:	237	Mir svoj, o Bože
Pričesna:	273	Ja sam s vama
ili:	188	Na Isusov se spomen sam
Završna:	610	O Marijo mila

Malovjerni, zašto si posumnjao?

Iluminacija iz Biblije iz Opatije Saint-Bertin, Saint-Omer, Francuska, 1190-1200; Nizozemska nacionalna knjižnica, Den Haag.

Pričesna pjesma

Kruh koji ću ja dati
tijelo je moje,
za život svijeta,
govori Gospodin.

Iv 6, 52

Popričesna molitva

Gospodine, pričestili
smo se tijelom i krvlju
tvoga Sina. Ta pričest
neka nas spasi i utvrdi
u svjetlu tvoje istine.
Po Kristu.

Evangelje Mt 14, 22-33

Zapovjedi mi odem k tebi po vodi!

Čitanje svetog Evanđelja po Mateju

Pošto je nahranio mnoštvo, Isus odmah prisili učenike da uđu u lađu i da se prebace prijeko dok on otpusti mnoštvo. A pošto otpusti mnoštvo, uziđe na goru, nasamo, da se pomoli. Uvečer bijaše ondje sam.

Lađa se već mnogo stadija bila otisnula od kraja, šibana valovima. Bijaše protivni vjetar. O četvrtoj noćnoj straži dođe on k njima hodeći po moru. A učenici ugledavši ga kako hodi po moru, prestrašeni rekoše: »Utvara!« I od straha kriknuše. Isus im odmah progovori: »Hrabro samo! Ja sam! Ne bojte se!« Petar prihvati i reče: »Gospodine, ako si ti, zapovjedi mi da dođem k tebi po vodi!« A on mu reče: »Dođi!« I Petar siđe s lađe te, hodeći po vodi, pođe k Isusu. Ali kad spazi vjetar, poplaši se, počne tonuti te krikne: »Gospodine, spasi me!« Isus odmah pruži ruku, dohvati ga i kaže mu: »Malovjerni, zašto si posumnjao?« Kad udoše u lađu, utihnu vjetar. A oni na lađi poklone mu se ničice govoreći: »Uistinu, ti si Sin Božji!«

Riječ Gospodnja.

Molitva vjernika

Braćo i sestre, naša je vjera potrebna uvijek nove snage i rasvjetljenja. U otvorenosti srca utecimo se nebeskomu Ocu da nas oslobodi straha i obnovi nam snagu pouzdanja u njega. Molimo zajedno:

Smiluj nam se, Gospodine.

1. Za tvoju Crkvu, koja je na putu prema vječnoj domovini: rasvijetli ju svojim Duhom da bude čuvarica čvrste i cjelovite vjere te svi ljudi u njoj nađu put spasenja, molimo te.
2. Za vjernike koji su kušani sumnjama i životnim nedaćama: učvrsti im vjeru da u svim životnim iskušenjima prepoznaju i osjete snagu tvoje blizine, molimo te.
3. Za sve koji u našem narodu nose odgovornost za opće dobro: prodahni ih svojom mudrošću i potakni da se s ljubavlju i radošću služenja zauzimaju za svakoga čovjeka, molimo te.
4. Za nas okupljene na ovome slavlju: daj da, okrijepljeni riječju i tijelom tvoga Sina, rastemo u pouzdanju u tebe te životom svjedočimo blago evanđelja koje nam je povjereno, molimo te.
5. Za preminulu našu braću i sestre: pridruži ih svojim svetima i izabranima u nebeskome kraljevstvu, molimo te.

Svemoguću Bože, ti si svjetlo našoj vjeri. Primi naše ponizne molitve i ispuni nas svojom milošću da nikada ne posumnjamo u tebe. Po Kristu Gospodinu našem.

Hod po vodi

Isus je najprije nahranio mnoštvo, potom je učenike poslao lađom na drugu stranu jezera, a nakon toga je otpustio mnoštvo da bi konačno mogao biti sam. Sam, na gori, u noći. Vrijeme za molitvu. Vrijeme osame nije vrijeme samoće. Osama je vrijeme za najbliži, najdublji i najintenzivniji odnos. Samoća je, naprotiv, osjećaj osamljenosti, najčešće zbog ostavljenosti, čežnja za nekim odnosom i istovremeno nemoć ulaska u odnos. Isusov odnos s Ocem koji se sluti u osami stoji u pozadini onoga što slijedi.

Učenici su u lađi. Noć je. Puše protivni vjetar i valovi otežavaju veslanje. Isus nije s učenicima. Sami su. Njihova samoća nije vrijeme osame. Bliže su osjećaju ostavljenosti, nego dubokoj povezanosti koja se skriva u osami. Dok je Isus u osami i u molitvi povezan s Ocem, učenici su osamljeni, ostavljeni i bore se s vjetrom, valovima, noći i snom.

O četvrtoj noćnoj straži, negdje iza tri sata ujutro, Isus ide prema učenicima hodeći po moru. Dočim ga ugledaju, kriče. Prestrašeni su, misle da vide utvaru i kriče od straha. Njihova je reakcija razumljiva. Dok Isus gospodari svojim tijelom, morem i vjetrom, dok suvereno hoda po uzburkanu moru, učenici nisu gospodari ni svojih osjetila, a još manje

kozmičkih sila. Vide Isusa, ali misle da je utvara. Krik je obilježje straha koji čovjeku oduzima gospodstvo nad samim sobom. To što vide, ne olakšava im ionako već teško stanje. Čovjeku u strahu približavanje pomoći ne umanjuje strah. Često ga još pojača. Isus im odgovara s tri kratke rečenice. Kratke su, ali su bitne. »Hrabro samo! Ja sam! Ne bojte se!« (Mt 14, 27). Ohrabruje ih i tako im raspršuje strah. Predstavlja se najjednostavnijom rečenicom kojom se svi služimo u kontaktu s poznatim ljudima kada se čujemo, a ne vidimo, ili pak kada nas sugovornici vide, a ne prepoznaju. No, to je ujedno i Božje ime. »Ja sam!« I Bog nam se tako predstavlja kada ga čujemo, a ne vidimo, kada nam je blizu, a ne prepoznamo ga. U glasu onoga koji kaže »Ja sam!« prepoznamo tko nam se približava. »Ne bojte se!« Strahu nema mjesta kada prepoznamo tko stoji pred nama, kada se ono što nas plaši, pokaže bliskim i blagonaklonim. Prepoznavanje onoga koji se približava otklanja strah.

Petar provjerava. Još nije otklonio sumnju stoji li pred njim učitelj ili utvara. Provjera je veoma smionna. Da bi se oslobodio straha, Petar se odvažio na neočekivan potez. Moli učitelja da mu zapovjedi da dođe k njemu po vodi. Sam po sebi to ne može. Može jedino na

Lorenzo Veneziano: Krist i Petar na jezeru, 1370.; Staatliche Museen, Berlin.

učiteljevu zapovijed. I učitelj mu zapovijeda: »Dodi!« I Petar siđe s lađe i pođe k učitelju po vodi. Sada po vodi ne hoda samo Isus. Hoda i Petar. No, Isus je gospodar elemenata, a Petar samo provjerava tko je to pred njim. Dok je usmjeren na učitelja, hoda po vodi. No, u trenu njegova se pozornost okreće prema vjetru, prema opasnosti i umah gubi oslonac pod nogama. Preplaši se i počne tonuti. Kriči: »Gospodine, spasi me!« Kratko je hodao po vodi, ali to je bilo dovoljno da razumije dvije stvari. Prvo, da pred njim uistinu stoji učitelj. I drugo, da gubi oslonac pod nogama u trenutku kada svoj pogled usmjeruje na opasnost, a ne na spasenje. Stoga kada počne tonuti, ne će se uvjeriti da je učitelj utvara, nego će još jasnije otkriti da je pred njim Isus, a da njegovo propadanje dolazi iz njega. Zato je i njegov krik vrlo jasna molitva: »Gospodine, spasi me!« (Mt 14, 30). Spasenje Petru ne dolazi iznutra, od vlastite snage, ili od vlastite hrabrosti. Spasenje dolazi izvana. Učitelj spašava. Isus ga spašava tako što mu pruži ruku. I odmah mu kaže zašto je počeo tonuti: posumnjao je. Dok je bio nošen povjerenjem, hodao je po vodi. Počeo je tonuti u trenutku kada je sumnja nadvladala povjerenje. Vjera se ovdje pokazuje kao povjerenje, a strah i sumnja kao suprotnost vjeri. Vjeri se ne suprotstavlja nevjera, nego strah i sumnja. To znači da vjera nije racionalno opravdanje nekog stava, nego životni stav povjerenja prema Bogu koji se rađa iz odnosa s njime. Vjera je odnos povjerenja. Nevjera je sumnja.

Kad Petar i Isus uđu u lađu, vjetar utihnu. To pokazuje da je lađa bez učitelja izložena nevremenu, a da se ono smiruje kada se učitelj vrati u lađu. Zašto je Isus uopće poslao učenike da lađom idu preko jezera, a sam ostao na kopnu? Trebaju li učenici razlikovati svijet s učiteljem od svijeta bez njega? Završetak teksta upućuje na to da su učenici razumjeli što je srž cijeloga događaja. Poklone se ničice i priznaju da je Isus uistinu Sin Božji. Isusov hod po vodi, njihov strah, a potom smirivanje nevremena

Malovjerni, zašto si posumnjao? Isusovo pitanje na skriven način nosi i odgovor. Malovjernost je jednaka sumnji. Sumnja nije odsutnost vjere, nego njezin nedostatak, suzdržanost i proračunatost u vjeri, traženje sigurnosti izvan vjere. Petar, povjerovavši u Isusa, hoda po vodi, unatoč valovlju pred kojim osjeća strah, a počinje tonuti kada umjesto Isusa u koga vjeruje, vidi vjetar i valove. Vjera je usredotočenost na Boga, pa i u trenutcima kad nam se čini da »nije vrijeme za vjeru«, nego za »spašavanje gologa života«. Vjera je hod kroz nevolje. Sumnja je utapanje. Petar je nazvan »malovjernim« ne zato što je sumnjao u čudo, nego zbog toga što ga je tražio. Tko vjeruje, taj ne traži čudo. Dostatna je vjera, jer ona je više od čuda. Poteškoća Crkve danas nije u tome što bi bilo malo kršćana, nego u tome što su kršćani malo kršćani. Malovjerni jer sumnjaju, sumnjivci jer malo vjeruju. (frAC)

i njihovoga straha pokazuju da je Isus uistinu Sin Božji. Prevladano iskustvo straha učvršćuje njihovu vjeru. Tako se vjera pokazuje kao nadvladavanje straha i istinsko klanjanje Bogu.

Kada se vjernici saberu oko učitelja, to čine kako bi se nahranili i Božjom riječju i njegovim kruhom. Pa ipak, ima teških životnih trenutaka kada se osjećaju osamljeno i ostavljeno i kada ih život baci u oluju u kojoj moraju uložiti sve svoje snage kako bi preživjeli. U tim je trenutcima vrlo često pitanje doživljavaju li i Božje približavanje kao prijetnju i utvaru. Naše životne poteškoće redovito nas stave pred izbor povjerenja i sumnje, pred strah i hrabrost. Petrovo je iskustvo najprije čudesnoga hodanja po vodi, a zatim i tonjenja, Crkvi i vjernicima postalo metafora prevladavanja svakodnevnih poteškoća. Nevolje se prevladavanju ako gledamo u učitelja, ako slušamo njegovu riječ i ako imamo pouzdanja u njega. On nas spašava od opasnosti i s njim ulazimo u mir. Vrhunac nadvladanih poteškoća je u priznanju Isusa Sinom Božjim i spasiteljem.

Ante Vučković

Uznesenje Blažene Djevice Marije

Ulazna pjesma

Znamenje veliko pokazao se na nebu: žena zaodjenuta suncem, mjesec joj pod nogama, a na glavi vijenac od dvanaest zvijezda.

Otk 12,1

Zborna molitva

Svemoguću vjekovječni Bože! Ti si bezgrešnu Djevicu Mariju, Majku svoga Sina, tijelom i dušom uznio u nebesa. Podaj nam, molimo, da uvijek težimo za onim što je gore te budemo sudionici njezine slave. Po Gospodinu.

Darovna molitva

Uzašao k tebi, Gospodine, naš odani prinos! Po zagovoru blažene Djevice Marije na nebo uznesene rasplamti nam srce ognjem ljubavi da uvijek težimo k tebi. Po Kristu.

Prvo čitanje Otk 11,19a; 12,1-6a.10ab

Žena zaodjenuta suncem, mjesec joj pod nogama.

Čitanje Knjige otkrivenja svetog Ivana Apostola

Otvori se hram Božji na nebu i pokazao se Kovčeg saveza njegova u hramu njegovu. I znamenje veliko pokazao se na nebu: Žena zaodjenuta suncem, mjesec joj pod nogama, a na glavi vijenac od dvanaest zvijezda. Trudna viče u porođajnim bolima i mukama rađanja. I pokazao se drugo znamenje na nebu: gle, Zmaj velik, ognjen, sa sedam glava i deset rogova; na glavama mu sedam kruna, a rep mu povlači trećinu zvijezda nebeskih – i obori ih na zemlju. Zmaj stade pred Ženu koja imaše roditi da joj, čim rodi, proždere Dijete. I ona porodi sina, muškića, koji će vladati svim narodima palicom gvozdenom. I Dijete njezino bi uzeto k Bogu i prijestolju njegovu. A Žena pobježe u pustinju gdje joj Bog pripravi sklonište. I začujem glas na nebu silan: »Sada nastaje spasenje i snaga i kraljevstvo Boga našega i vlast Pomazanika njegova!«

Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 45,10b-12b.16

Pripjev: Zdesna ti je kraljica u zlatnoj odjeći.

Zdesna ti je kraljica u zlatnoj odjeći, mnoštvom okružena.

»Slušaj, kćeri, pogledaj, prisluhni: zaboravi svoj narod i dom oca svog!«

»Zaželi li kralj ljepotu tvoju, smjerno se pokloni njemu.«

S veseljem je vode i s klicanjem, u kraljeve dvore ulazi.

Drugo čitanje 1Kor 15,20-27a

Prvina Krist, a zatim oni koji su Kristovi.

Čitanje Prve poslanice svetog Pavla apostola Korinćanima
Braćo! Krist uskrsnuo od mrtvih, prvina usnulih! Doista, po čovjeku smrt, po Čovjeku i uskrsnuće od mrtvih! Jer kao što u Adamu svi umiru, tako će u Kristu biti svi oživljeni. Ali svatko u svom redu: prvina Krist, a zatim koji su Kristovi, o njegovu dolasku; potom – svršetak, kad preda kraljevstvo Bogu i Ocu, pošto obeskrjepi svako Vrhovništvo, svaku Vlast i Silu. Doista, on treba da kraljuje dok ne podloži sve neprijatelje pod noge svoje. Kao posljednji neprijatelj bit će obeskrjepljena Smrt jer sve podloži nogama njegovim. Riječ Gospodnja.

Pjesma prije evanđelja

Uznesena je Marija na nebo; raduje se vojska anđela.

Prijedlozi za pjevanje

Ulazna:	568.1	Na nebu se pokazao
Otpj. ps.:	570	Zdesna ti je kraljica
Prinosna:		Zrakama sunca (ŽV 8-2006)
ili:	230	Darove prinesite
Pričesna:	160 ili 161	Veliča
Završna:	768	O divna Djevice

A na glavi joj vijenac od dvanaest zvijezda...

Kuzma Kovačić: Reljef Čudotvorne Gospe Sinjske, Svetište u Sinju.

Evandjelje Lk 1,39-56

Velika mi djela učini Svesilni: uzvisi neznatne.

Čitanje svetog Evandjelja po Luki

U one dane usta Marija i pohiti u Gorje, u grad Judin. Uđe u Zaharijinu kuću i pozdravi Elizabetu. Čim Elizabeta začu Marijin pozdrav, zaigra joj čedo u utrobi. I napuni se Elizabeta Duha Svetoga i povika iz svega glasa: »Blagoslovljena ti među ženama i blagoslovljen plod utrobe tvoje! Ta otkuda meni da mi dođe majka Gospodina mojega? Gledaj samo! Tek što mi do ušiju doprije glas pozdrava tvoga, zaigra mi od radosti čedo u utrobi. Blažena ti što povjerova da će se ispuniti što ti je rečeno od Gospodina!«

Tada Marija reče: »Veliča duša moja Gospodina, klikće duh moj u Bogu, mome Spasitelju, što pogleda na neznatnost službenice svoje: odsad će me, evo, svi naraštaji zvati blaženom. Jer velika mi djela učini Svesilni, sveto je ime njegovo! Od koljena do koljena dobrota je njegova nad onima što se njega boje. Iskaza snagu mišice svoje, rasprši oholice umišljene. Silne zbaci s prijestolja, a uzvisi neznatne. Gladne napuni dobrima, a bogate otpusti prazne. Prihvati Izraela, slugu svoga, kako obeća ocima našim: spomenuti se dobrote svoje prema Abrahamu i potomstvu njegovu dovijeka.«

Marija osta s Elizabetom oko tri mjeseca, a onda se vrati kući.

Riječ Gospodnja.

Pričesna pjesma

Svi naraštaji zvat
će me blaženom
jer mi velika djela
učini Svesilni.

Lk 1, 48-49

Popričesna molitva

Primili smo, Gospodine,
spasonosna otajstva:
daj nam, molimo te,
na zagovor blažene Djevice
Marije na nebo uznesene,
prispjeti k slavi uskrsnuća.
Po Kristu.

Molitva vjernika

Braćo i sestre, slaveći u Presvetoj Djevici Mariji zajedništvo nebeske i zemaljske Crkve, s pouzdanjem zamolimo nebeskoga Oca da naše živote rasvijetli svojim spasenjskim naumom koji vodi u njegovu vječnost. Molimo zajedno:

Po zagovoru Nebeske majke, usliši nas Gospodine.

1. Crkvu, Zaručnicu Kristovu, pozvao si da bude slika tvoga kraljevstva: rasvijetli ju vedrinom svoga Duha da propovijedanjem i evanđeoskim nastojanjem svim ljudima pruži ozračje tvoje blizine, molimo te.
2. Papu našega Franju, (nad)biskupa I. i sve pastire Crkve čuvaj u istini evanđelja i u postojanosti služenja kako bi uvijek razaznavali tvoju volju te bili vrijedni predvodnici tvoga naroda na putu evanđelja, molimo te.
3. Danas smo Gospodine puni nade zagledani u dragi lik nebeske Majke: obdari nas snagom njezinoga predanja i povjerenja u tvoju riječ te nam zajedništvo s tobom uvijek bude izvor životne radosti, molimo te.
4. Naše obitelji, Gospodine, ranjene su brigom za vremenito i prolazno: obnovi u njima ljepotu obiteljske molitve kako bi mogle prepoznavati i živjeti vrjednote koje ne prolaze, molimo te.
5. Spominjemo se, Gospodine, braće koja u vjeri usnuše: primi ih u zagrljaj svoje vječnosti, molimo te.

Svemoguću Bože, u Majci svoga Sina, Blaženoj Djevici Mariji, ostavio si nam najsajniji primjer predanja tvojoj volji. Okrijepi nas, molimo te, snagom njezine vjere da uzmogremo vjerno živjeti tvoju riječ te zavrjedimo biti dionici nebeske radosti. Po Kristu Gospodinu našem.

Velika Božja djela

Velika mi djela učini Svesilni, sveto je ime njegovo! – uskliknula je Marija u svom hvalospjevu te nam svečano i jednostavno otkrila zašto će ju »svi naraštaji zvati blaženom«. Drugim riječima, u tome retku iz Evanđelja po Luku izražena je bit našega kršćanskoga čašćenja Blažene Djevice Marije. Časteći Mariju mi zajedno s njom slavimo i veličamo Boga koji joj je učinio velika djela, i to djela koja se ne tiču samo nje kao pojedinačne osobe, nego se tiču čitavoga ljudskoga roda. Marija je majka Isusa Krista, Božjega Sina i neodvojiva je od njegovoga otkupiteljskoga i spasiteljskoga djela.

Život – Božje djelo

Dok slavimo svetkovinu njezinoga uznesenja na nebo i razmišljamo o tom otajstvu vjere, u našim se mislima u prvome planu javljaju pitanja kojima je u središtu Marijin lik. Pita-mo se što je ona učinila, kako je odgovorila Božjemu pozivu, koje su njezine zasluge i kako uopće pojmiti to da je ona dušom i tijelom uznesena na nebo, po čemu se razlikuje od svih drugih ljudi koji su preminuli. Međutim, koliko god ta pitanja bila opravdana, svetopisamski tekstovi, a posebno spomenute riječi iz evanđeoskoga hvalospjeva »Veliča«, stalno nas usmjeravaju prema pozivu da u Mariji, kao

i u svim drugim svetim likovima, prvenstveno promatramo i slavimo Božja djela. Stoga se danas ne ćemo toliko pitati što Uznesenje Blažene Djevice Marije govori o samoj Mariji, nego ćemo promišljati što nam to veliko djelo kaže o Bogu koji ga je učinio. Pri tome ćemo pratiti tijek misnih čitanja koja nam pokazuju kako su dogmatski sadržaji naše vjere neodvojivi od našega odnosa prema životu. Možemo odmah reći, da je upravo Život riječ kojom bismo na temelju današnjih čitanja mogli najbolje opisati Boga na djelu u ljudskoj povijesti.

U prvome čitanju iz Knjige Otkrivenja Bog je predstavljen kao zaštitnik života. To se vidi kroz čitav odlomak, počev od pojavljivanja nebeskoga znaka trudne žene i okrutnoga Zmaja koji vreba da joj proždre dijete dočim ga rodi, pa do glasa s neba koji govori o Božjemu spasenju, snazi i kraljevstvu te o vlasti njegova Pomazanika. No ovom prigodom od svih detalja posebno nam upada u oči onaj koji govori o ženi koja, nakon što je rodila sina, bježi u pustinju gdje joj je Bog pripremio sklonište.

Znamo da ta slika predstavlja zbilju proganjene Crkve. Ali kada ju u ovome trenutku pokušavamo aktualizirati, ona nam doziva u pamet postojanje skloništa ili sigurnih kuća u kojima se žene i djeca mogu skloniti od obiteljskoga nasilja. Nije potrebno tumačiti kako je za žrtve nasilja dobro da takve ustanove postoje i kako je istodobno žalosno da uopće trebaju postojati. Bilo bi bolje da u obiteljima nema nasilja, pa onda ni potrebe za takvim skloništima, ali stvarnost je takva kakva jest. Štoviše, stvarnost nasilja nad ženama još je i gora od one koja se može evidentirati po korištenju sigurnih kuća. Pri tome ne mislimo samo na mnoge slučajeve neprijavljenoga i neregistriranoga nasilja, nego i na one suptilne vrste nasilja nad ženama koje se izvana predstavljaju kao izraz slobode, a zapravo ugrožavaju sami identitet ženske osobe. Naime, kad se govori o ženama žrtvama bilo koje vrste nasilja, onda je potrebno posvijestiti da postoji i onaj oblik

Dušom i tijelom uznesena u Nebo.

Katedrala Notre Dame, Paris. Foto: Z. Atletić, Shutterstock.

ideološkoga nasilja kojim se obescjenjuje ili potpuno obezvrjeđuje ono što žena jest i što joj po naravi pripada. Više je oblika takvoga nasilja, ali u kontekstu današnjega odlomka iz Knjige Otkrivenja riječ je u prvome redu o nasilju nad darom majčinstva i nad darom rađanja novog života. Znakovito je da je ta vrsta nasilja nad ženama često povezana s ideologijama koje iz javnoga prostora žele isključiti vjeru, Boga i Crkvu. A to je zapravo i razumljivo jer otvorenost Bogu podrazumijeva otvorenost životu, dok negiranje Boga otvara vrata kulturi smrti koja umjesto života rađa propast. Djelo Boga koji u pustinji pripravlja sklonište ženi rodilji, ugroženoj od smrtonosnoga Zmaja, snažna je poruka nade da postoji sigurna kuća i za žene kojima je potrebna zaštita u njihovoj spremnosti da od koljena do koljena prenose Božji dar života. Njihov je zaštitnik sam Bog, ljubitelj života i nepobjedivi osloboditelj od svake smrti.

Pobjeda nad smrću

U drugome čitanju iz Prve poslanice Korinćanima smrt je predstavljena kao posljednji neprijatelj koji će biti podložen pod noge uskrsloga Krista. Pridjev »posljednji« možemo u ovom slučaju razumjeti i kao »najveći«, pa prema tome najveći neprijatelj Bogu nije nijedno njegovo stvorenje koje zbog ovoga ili onoga razloga s njime dolazi u sukob, nego je najveći neprijatelj Bogu smrt, koju, kako kaže knjiga Mudrosti, on uopće nije ni stvorio (*Mudr* 1, 13). Zvuči paradoksalno da bi izvan Boga postojala neka nestvorena stvarnost, ali je stvar jasnija kad shvatimo da je Bog život i da je smrt kao suprotnost životu, zapravo suprotnost Bogu. Ondje gdje je Bog, smrt je pobijeđena i svatko od nas istinski živi onoliko koliko je povezan s Pobjednikom, s Izvorom života.

Promotrimo li u tome svjetlu velika djela koja je Bog učinio Blaženoj Djevici Mariji vidimo da se u svemu pokazuje njezina trajna i puna sjedinjenost sa Životom. Prisjetimo se da

Znamenje veliko pokaza se na nebu: Žena zaodjenuta suncem (Otk 12, 1). U tim riječima svetoga Ivana Crkva prepoznaje Mariju, Majku Gospodinovu, okrunjenu Očevom slavom. Zato Marija, u otajstvu uznesenja u nebesku slavu, »sjaji poput znaka sigurne nade i utjehe putujućem narodu Božjem« (LG, 68). Njezino uznesenje objavljuje nam da je vječnost u Bogu, predstavljena slikom neba, konačni cilj našega života i našega zemaljskoga putovanja. No, ima ih koji žive kao da nikada ne će umrijeti: oni misle da žive. Ima i onih koji žive kao da sve završava smrću: oni su odavna umrli. »Samo otvorenost za otajstvo Boga, koji je Ljubav, može ispuniti žeđ za istinom i srećom u našem srcu; samo pogled na vječnost može dati istinsku vrijednost povijesnim događajima, a posebice tajni ljudske krhkosti, patnje i smrti.« (papa Benedikt XVI., 16. kolovoza 2006.) Pogled vjere uprt u Božju vječnost daje bistrinu našem viđenju sadašnjosti i hrabrost gledanja u budućnost. Tko je uronjen u Boga, taj sve gleda iz vječnosti. ●

u današnjem odlomku iz Evanđelja po Luki, trudna Marija dolazi u pohode svojoj trudnoj rodici Elizabeti koja je zatrudnjela u već poodmakloj životnoj dobi i koja se od ljudi iz svoje okoline, čiji bi komentari očito bili neugodni, krila punih pet mjeseci (*Lk* 1, 24). Ali u susretu s Marijom, ne samo da se nije krila ili zbog trudnoće osjećala kakvu nelagodu, nego joj je od radosti zaigralo čedo u utrobi. Susret s Marijom bio je za Elizabetu oslobađajući susret s majkom Gospodina koji je »Put i Istina i Život« (*Iv* 14, 6). Počevši od Elizabete pa sve do naših dana, osjećaj vjernikā (*sensus fidelium*) u odnosu prema Mariji nije mogao zaključiti drugo nego da je Bog nju – koja je od početka svoga postojanja bila u potpunoj bliskosti sa Životom – nakon što je preminula s ovoga svijeta, potpuno uzdigao u slavu uskrsnuća i već tada obdario onim prema čemu Crkva teži i u što vjeruje.

Domagoj Runje

Dvadeseta nedjelja kroz godinu

Ulazna pjesma

Pogledaj, štite naš, Bože,
pogledaj lice Pomazanika
svoga! Zaista, jedan je
dan u dvorima tvojim
bolji od tisuću drugih.

Ps 84, 10-11

Zborna molitva

Bože, onima koji te ljube
pripravio si nevidljiva dobra.
Daj nam smisao za pravu ljubav,
da tebe u svemu i nadasve
volimo te postignemo tvoja
obećanja, koja nadilaze svaku
želju. Po Gospodinu.

Darovna molitva

Primi, Gospodine, ove prinose
kojima se ostvaruje otajstvena
razmjena naših i tvojih darova.
Mi tebi donosimo što si nam
dao, a ti nam u svom daru
podaj sama sebe. Po Kristu.

Prvo čitanje Iz 56,16-7

Sinove tuđinske dovest ću na svoju svetu goru!

Čitanje Knjige proroka Izaije

Ovo govori Gospodin:

»Držite se prava i činite pravdu,
jer će uskoro doći moj spas
i objaviti se moja pravednost.
A sinove tuđinske koji pristadoše
uz Gospodina da mu služe i da ljube
ime Gospodnje i da mu budu službenici,
sve koji poštuju subotu i ne oskvrnjuju je
i postojani su u savezu mojem,
njih ću dovesti na svoju svetu goru
i razveseliti u svojem domu molitve.
Njihove žrtve paljenice i klanice
bit će ugodne na mojem žrtveniku,
jer će se dom moj zvati
dom molitve za sve narode.«

Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 67,2-3.5-6.8

Pripjev: Neka te slave narodi, Bože,
svi narodi neka te slave!

Smilovao nam se Bog i blagoslovio nas,
obasjao nas licem svojim,
da bi sva zemlja upoznala putove tvoje,
svi puci tvoje spasenje!

Nek se vesele i kliču narodi
jer sudiš pucima pravedno
i narode vodiš na zemlji.

Neka te slave narodi, Bože,
svi narodi neka te slave!
Bog nas blagoslovio, Bog naš!
Neka ga štiju svi krajevi svjetski!

Drugo čitanje Rim 11,13-15.29-32

Neopozivi su dari i poziv Božji Izraelu.

Čitanje Poslanice

svetoga Pavla apostola Rimljanima

Braćo: Vama, poganima, velim: ja kao
apostol pogana službu svoju proslavljam ne
bih li na ljubomor izazvao njih, tijelo svoje,
i spasio neke od njih. Jer ako je njihovo
odbačenje izmirenje svijeta, što li će biti
njihovo prihvaćanje ako ne oživljenje od
mrtvih? Ta neopozivi su dari i poziv Božji!
Doista, kao što vi некоć bijaste neposlušni
Bogu, a sada po njihovoj neposlušnosti za-
dobiste milosrđe, tako i oni sada po milosrđu
vama iskazanu postadoše neposlušni da i
oni sada zadobiju milosrđe. Jer Bog je sve za-
tvorio u neposlušnost da se svima smiluje.
Riječ Gospodnja.

Prijedlozi za pjevanje

Ulazna:	226	Od sva se četiri vjetra
Otpj. ps.:	109	Neka te slave narodi
Prinosna:	VI	Izvore vode žive
Pričesna:	186	Sva ljubavi mi, Isuse
Završna:	762	Zdravo, Djevo

Velika je vjera tvoja! Neka ti bude kako želiš.

Annibale Carracci: *Isus i žena Kanaanka*, 1595.,
Gradska vijećnica, Parma.

Popričesna molitva

Gospodine, ovom pričesću dao si nam dioništvo u svome Sinu Isusu Kristu. Molimo te, da nas sveta otajstva preobraze na njegovu sliku te se pridružimo njegovoj proslavi u nebu. Po Kristu.

Pjesma prije Evanđelja usp. Mt 4,23

Isus je propovijedao evanđelje o Kraljevstvu i liječio svaku nemoć u narodu.

Evanđelje Mt 15,21-28

O ženo, velika je vjera tvoja!

Čitanje svetog Evanđelja po Mateju

U ono vrijeme: Ode Isus i povuče se u krajeve tirske i sidonske. I gle: žena neka, Kanaanka iz onih krajeva, iziđe vičući: »Smiluj mi se, Gospodine, Sine Davidov! Kći mi je teško opsjednuta!« Ali on joj ne uzvрати ni riječi. Pristupe mu na to učenici te ga moljahu: »Udovolji joj jer više za nama.« On odgovori: »Poslan sam samo k izgubljenim ovcima doma Izraelova.« Ali ona priđe, pokloni mu se ničice i kaže: »Gospodine, pomози mi!« On odgovori: »Ne priliči uzeti kruh djeci i baciti ga psićima.« A ona će: »Da, Gospodine! Ali psići jedu od mrvica što padaju sa stola njihovih gospodara!« Tada joj Isus reče: »O ženo! Velika je vjera tvoja! Neka ti bude kako želiš.« I ozdravi joj kći toga časa.

Riječ Gospodnja.

Molitva vjernika

Braćo i sestre, Bog nas je u Kristu poučio kako valja ustrajno i ponizno moliti za dar spasenja. Vjerni Kristovoj riječi, uputimo svoje molitve nebeskom Ocu, zajedno proseći:

Smiluj nam se, Gospodine!

1. Za Crkvu, zajednicu tvojih vjernika: da vjernošću putu evanđelja bude znak tvoje blizine svakomu čovjeku i mjesto istinskoga zajedništva koje preobražava svijet, molimo te.
2. Za papu Franju i sve pastire Crkve: pomози im da budu vjerni svjedoci tvoga milosrđa te u njihovu služenju svi vjernici prepoznaju ljepotu tvoje ljubavi, molimo te.
3. Za svijet, ranjen bolešću i strahom pred budućnošću: probudi u svim ljudima pouzdanje u tebe, Stvoritelja i Uzdržitelja svega dobra, da svijetom zavlada mir i istinska briga za sve siromašne i ugrožene, molimo te.
4. Za nas nad kojima i sada očituješ svoje smilovanje: pomози nam prepoznati svaki dar koji od tebe dolazi te svojim bližnjima budemo svjedoci tvoje dobrote, molimo te.
5. Za pokojnu našu braću i sestre: budi im milostiv i obraduj ih darom vječnoga života, molimo te.

Svemogući Bože, ti poznaješ našu ranjenost i naše potrebe. Primi naše molitve i okrijepi nas pouzdanjem u tebe da uvijek budemo dostojni tvoga smilovanja. Po Kristu Gospodinu našem.

Spasenje koje ne očekuješ

Ima li što nepravdnije od zanemarivanja molbe za pomoć koju upućuje majka za svoje dijete? Još više zbunjuje da se pritom radi o Isusu koji čini čuda na raznim mjestima i koji kaže da je on objava milosrdnoga Božjeg lica. Ovo je Evanđelje vrijedno posebne pozornosti, jer je slojevito i jer spasenje nije tamo gdje bismo ga očekivali.

Odlomak započinje napomenom da je Isus na putu prema Tiru i Sidonu, dvama velikim središtima izvan Izraela (danas u Libanonu), a neposredno prije toga u Evanđelju se nalazi oštra polemika s pismoznancima i farizejima. Isusov odlazak kao da naznačuje stanoviti odlomak, traženje odmora, 'svježega zraka', ali i potrebu za novim pogledom i susretima.

'Grubost' kao prostor za novi pogled

Žena koja se obraća Isusu očito znade nešto o njemu jer ga zove 'Sinom Davidovim'. Možda je za njega čula i traži ga kao jednoga od poznatih, ili pak u svome očaju više ne zna kamo bi išla i gdje bi tražila pomoć. Što očekuje od Isusa? Zacijelo čudo ozdravljenja djeteta. (Pa barem on to može.)

No, Isus se tu ne zaustavlja. Njegovo postupanje vodi prema odgovoru na pitanje: Što je istinsko spasenje? Je li to povratak tamo gdje se činilo da je sve u redu, 'normalno'; vraćanje kotača unatrag na životni trenutak bez trpljenja? Ili je spasenje u shvaćanju i prihvaćanju da je i trenutak trpljenja trenutak milosti, jer se nalaziš pred Gospodinom koji ozdravlja cijeli tvoj život?

Da je Isus odmah učinio čudo, zadobio bi zahvalnost majke obuzete radošću, ali bi se sve vratilo na staro. Zato Isus ponire dublje i otkriva put vjere – njoj tada, a nama danas. Toj ženi ne daje tek osjetiti dah radosti jednoga čuda, nego joj darom želi obnoviti život, podići ju snagom onoga Duha koji je u svemu što živi.

To je razlog prividne Isusove grubosti koja pogađa i njegove učenike jer je to zahtjevan put, put ljubavi koji – radi dobra drugoga – ponekad izgleda grub. Kada se vrati kući, život ove majke neće biti isti, jer je susrela Gospodina; jer je osjetila koliko je njezin život dragocjen u Božjim očima; jer ni u kojoj poteškoći više neće biti sama; jer je njezina kći voljena i zaštićena u Božjoj ruci.

Tako je jedna životna grubost postala prostorom novoga pogleda, odskok da se vidi onkraj dostupnoga obzora da bi se bilo s Gospodinom koji istinski spasava, liječi i preobražava.

Velika vjera

Isus se ne boji razočarati naša očekivanja koja se redovito ponavljaju: *Ako to ne učiniš, znači da me ne voliš...*, jer nam zbilja želi dobro, dajući nam svoj život, ali ne dajući nam znati *kakvo* je za nas konačno dobro, dok mi istodobno želimo (samo) izbjeći trpljenja.

I psići jedu od mrvica što padaju sa stola njihovih gospodara.

Ubaldo Gandolfi: Isus i žena Kanaanka, skica.

A vjera ove majke *uistinu je velika*. Isus taj najljepši kompliment daje jednoj ženi koja ne pripada njegovu židovskom narodu; daje ga jednoj strankinji. Sličnu pohvalu upućuje i onomu rimskom stotniku iz Kafarnauma, daleke, onima za koje se ne očekuje da imaju vjeru u njega, za razliku od učenih vjernika koji su poznavali sveta Pisma, propise, i revno prinosili žrtve u Hramu. Međutim, maleni, takozvani daleki, grješni, osjećaju svoju nedostojnost i znaju da ne mogu ništa zahtijevati; sebe smještaju među zadnje, ali jednako tako dopuštaju da ih Isus uzme za ruku i vodi prema vjeri. Različito je to od onih koji misle da su već stigli, da sve znaju i da im Bog samo treba udijeliti potvrdu i nagradu. Ako se to ne dogodi, u odbijanju Boga idu tako daleko da su spremni Isusa predati u smrt.

Ova žena dolazi k Isusu i jedino što istinski želi jest iznijeti mu svoju muku. Ne traži ništa; ne prigovara Isusovoj 'ravnodušnosti'; ne buni se kada se nju i ostale naziva psićima. Njezin je stav poniznost koja ne polaže prava, ali potvrđuje vlastitu nemoć i veliko pouzdanje u Isusa.

Koliko puta mi Bogu govorimo što treba učiniti? Koliko samo ima naših pitanja koja se ne rađaju iz želje za hodom, niti vode prema susretu!? Kanaanki je bio dovoljan jedan susret da bi zbiljski vjerovala.

Osluškivanje trpljenja

Isusov židovski identitet i pripadnost izabranom narodu predstavljaju zaprjeku za susret sa ženom koja nailazi na Isusovu šutnju, s otresitim odgovorom učenicima koji posreduju da joj se pomogne, s grubim odgovorom koji Isus upućuje njoj osobno. Takvo Isusovo držanje nije nam nepoznato. Sjetimo se odgovora majci Mariji u Kani Galilejskoj ili sestrama Marti i Mariji u Betaniji pred mrtvim Lazarom; sjetimo se Isusa u Getsemanskome vrtu i odbijenih molbi apostola Pavla (na primjer: trn u tijelu). Ta 'neprimjerenost' podloga je za Radosnu vijest ove nedjelje.

Ispod raznih vrijednih pripadnosti, za Isusov identitet – a tako i za nas – temeljno je, konstitutivno je osluškivanje ljudskosti,

osluškivanje i prepoznavanje tuđega trpljenja. Isus pokazuje promjenu koja je ostvarena snagom trpljenja i vjere. Sveopće iskustvo trpljenja vodi prema krhkosti ljudskosti koju Isus osluškuje i koja ga vodi da postane bližnji svakomu čovjeku. Postoji teritorij na kojemu živi svaki čovjek, a to je trpljenje. Ono prožima svaku domovinu i svaku granicu.

To je važno da ne previdimo istinu da kršćanstvo ne poznaje čovjeka kao 'stranca', nego kao čovjeka drugih pripadnosti: nacionalnih, jezičnih, religijskih. Te se posebnosti ne brišu, kako to danas propovijedaju proroci čudnoga kozmopolitizma koji ne poznaje osjećaje pripadnosti, oblikovanja, ljubavi. Te posebnosti ostaju, zato da bismo ih poštovali, da bismo bolje shvatili ljudskost; ne da bi nas dijelile, stvarale napetosti i promicale nasilje. Budući da je svatko od nas stanovnik zemlje trpljenja, zemlje koja redovito gura u samoću i odbacivanje, ta zemlja postaje prilikom novih odnosa i pravednosti za odbačene i zlostavljane.

Razlozi zbog kojih je Isus otresit nedvojbeno su teološke naravi. Povijest spasenja govori da je Mesija poslan izabranom narodu, a ne poganima. No, slušanje trpljenja bližnjega proširuje to istinito, ali apstraktno teološko viđenje. Tako *povijest spasenja* postaje *spasenjem raznih osobnih i obiteljskih povijesti*. Uranjajući u te povijesti, dopunjavajući i ispunjavajući navještaj Pisma, Isus prihvaća metaforu doma i stola koju iznosi Kanaanka. Njezina genijalna primjedba da »psići jedu od mrvica što padaju sa stola njihovih gospodara« mijenja i daje puninu: Božje je izabranje na radost svih, a ne radi odbacivanja; svi smo jedno u Kristu (usp. *Gal* 3, 28; *Ef* 2, 19), braća i sestre.

Ovo Evanđelje povezuje dvije istine: slobodu Božjega djelovanja i nježnost koja je darovana svima i koju ne sprječavaju krute ljudske, makar i teološke postavke. I ponovno nas Isus vraća na bitno – na darovanost. Ona jedina daje živjeti, otvara oči srca i raduje... Samo nam Božji dar otvara novost da i mi živimo kao dar drugima. To je ime ljubavi koju vidimo ostvarenu u Isusu Kristu.

Ivan Šaško

Dvadeset i prva nedjelja kroz godinu

Ulazna pjesma

Prigni uho svoje, Gospodine,
i usliši me, spasi slugu svoga
koji se uzda u te!
Smiluj mi se, Gospode,
jer povazdan vapijem k tebi.

Ps 86, 1-3

Zborna molitva

Bože, ti ujedinjuješ srca vjernih
da isto hoće i za istim teže.
Daj narodu svome da ljubi što ti
zapovijedaš i želi što ti obećavaš
te u nestalnosti zemaljskog života
onamo smjera naše srce gdje su
prave radosti. Po Gospodinu.

Darovna molitva

Gospodine, jedinom
žrtvom svoga Sina
stekao si novi narod.
Molimo te, daruj svojoj
Crkvi jedinstvo i mir.
Po Kristu.

Prvo čitanje Iz 22,19-23

Metnut ću mu na pleća ključ od kuće Davidove.

Čitanje Knjige proroka Izaije
Ovo govori Gospodin Šibni,
upravitelju dvora:
»Lišit ću te tvoje službe
i otjerati s tvog mjesta;
i u onaj dan pozvat ću svoga slugu
Elijakima, sina Hilkijina.
Obući ću mu tvoju haljinu,
tvojim ću ga pojasom opasati,
tvoju ću mu vlast predati u ruke
te će biti otac žiteljima jeruzalemskim
i kući Judinoj.
Metnut ću mu na pleća
ključ od kuće Davidove:
kad otvori, nitko neće zatvoriti,
kad zatvori, nitko neće otvoriti.
Kao klin zabit ću ga na tvrdu mjestu;
i postat će prijesto slave domu oca svojega.«
Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 138,1-3.6.8bc

Pripjev: Gospodine, vječna je ljubav tvoja:
djelo ruku svojih ne zapusti!

Zahvaljujem ti, Gospodine, iz svega srca
jer si čuo riječi mojih usta.
Pred licem anđela pjevam tebi,
bacam se nice prema svetom hramu tvojemu.

Zahvaljujem imenu tvojem
za tvoju dobrotu i vjernost,
Kad sam te zazvao, uslišio si me,
dušu si moju pokrijepio.

Zaista, uzvišen je Gospodin,
ali gleda na ponizna,
a oholicu izdaleka poznaje.
Gospodine, vječna je ljubav tvoja:
djelo ruku svojih ne zapusti!

Drugo čitanje Rim 11, 33-36

Sve je od njega i po njemu i za njega!

Čitanje Poslanice
svetoga Pavla apostola Rimljanima
O dubino bogatstva,
i mudrosti, i spoznanja Božjega!
Kako li su nedokučivi sudovi
i neistraživi putovi njegovi!
Doista, tko spozna misao Gospodnju,
tko li mu bi savjetnikom?
Ili: tko ga darom preteče
da bi mu se uzvratiti moralo?
Jer sve je od njega i po njemu i za njega!
Njemu slava u vjekove! Amen.
Riječ Gospodnja.

Prijedlozi za pjevanje

Ulazna:	214	Molimo tebe
Otpj. ps.:		Gospodine, vječna je ljubav tvoja (ŽV 8-2005)
Prinosna:	231	Jedan kruh
Pričesna:	136.1	Gospodine, ja vjerujem
ili:	184 ili 283	Ti divni Kralj si nebesnik
Završna:	183	Ti, Kriste, Kralj si vjekova

Što vi kažete, tko sam ja?

J. Kirk Richards: Kristovo lice.

Pričesna pjesma

Zemlja se nasićuje
plodom ruku tvojih,
Gospodine, da izvede
kruh iz zemlje i vino
što razvedruje srce
čovječje.

Popričesna molitva

Gospodine, izliječi
nas potpuno svojim
milosnim djelovanjem.
Stvori nam novo srce
da uvijek činimo što
je tebi milo. Po Kristu.

Ps 104, 13-15

Pjesma prije Evanđelja Mt 16,18

Ti si Petar-Stijena i na toj stijeni
sagradit ću Crkvu svoju i vrata paklena
neće je nadvladati.

Evanđelje Mt 16,13-20

*Ti si Petar-Stijena. Tebi ću dati ključeve
kraljevstva nebeskoga.*

Čitanje svetog Evanđelja po Mateju

U ono vrijeme: Dođe Isus u krajeve Cezareje
Filipove i upita učenike: »Što govore ljudi,
tko je Sin Čovječji?« Oni rekoše: »Jedni da je
Ivan Krstitelj; drugi da je Ilija; treći opet da
je Jeremija ili koji od proroka.« Kaže im:
»A vi, što vi kažete, tko sam ja?« Šimun Pe-
tar prihvati i reče: »Ti si Krist-Pomazanik,
Sin Boga živoga.« Nato Isus reče njemu:
»Blago tebi, Šimune, sine Jonin, jer ti to ne
objavi tijelo i krv, nego Otac moj, koji je na
nebesima. A ja tebi kažem: Ti si Petar-Stijena
i na toj stijeni sagradit ću Crkvu svoju i vrata
paklena neće je nadvladati. Tebi ću dati klju-
čeve kraljevstva nebeskoga, pa što god sve-
žeš na zemlji, bit će svezano na nebesima;
a što god odriješ na zemlji, bit će odriješ-
eno na nebesima.« Tada zaprijeti učenicima
neka nikomu ne reknu da je on Krist.
Riječ Gospodnja.

Molitva vjernika

Svemogućemu Bogu, koji nam je
u svome Sinu darovao otkupljenje,
uputimo svoje iskrene molitve:

1. Za Crkvu u svijetu: učini ju vjernom
i uvijek otvorenom vodstvu tvoga Duha
da svjedočanskim življenjem evanđelja
uvijek otkriva svim ljudima
istinsko Kristovo lice, molimo te.
2. Za papu Franju, (nad)biskupa našega
i sve pastire Crkve: učvrsti ih u svojoj
istini i pomози da tvoj narod uvijek vode
u mudrosti evanđelja i u radosnome
služenju braći ljudima, molimo te.
3. Za sve koji su životom daleko od tebe:
potakni ih svojom milošću i životnim
primjerom tvojih vjernika da u tebi nađu
spasenje i radost života, molimo te.
4. Za ovdje okupljenu zajednicu:
prodahni nas svojim Duhom da pouzdanje
u tebe bude odgovor na sve sumnje
i na sva iskušenja koja nam život donosi,
molimo te.
5. Za braću i sestre koji napustiše
ovozemaljski dom: primi ih
u svoj vječni mir, molimo te.

Svemogući Bože, ti si na čvrstoj stijeni vjere
svojih apostola podigao Crkvu, zajednicu
vjernika. Usliši nam smjerne molitve i okrijepi
nam vjeru da budemo vjerni graditelji tvoga
Kraljevstva među ljudima koje izvodiš na naš
životni put. Po Kristu Gospodinu našem.

Drugima otključati nebo

Isus sa svojim učenicima dolazi u krajeve Cezareje Filipove i postavlja učenicima dva pitanja: najprije, što ljudi kažu tko je Sin Čovječji, a potom i što oni sami kažu tko je on. Pritom, naravno, Isus sebe naziva Sinom Čovječjim.

Što ljudi kažu?

Iz odgovora na prvo pitanje vidi se da su ljudi držali da je Isus posebna osobnost. Uspoređivali su ga s Ivanom Krstiteljem, s Ilijom, s Jeremijom ili nekim od prorokā. Usporedbu s Ivanom Krstiteljem već je ranije bio dao Herod Antipa (Mt 14, 1). I on je mislio da je to Ivan Krstitelj uskrsnuo od mrtvih. I Ivan i Isus navješćivali su blizinu kraljevstva nebeskoga i pozivali na obraćenje. Ovaj odgovor predstavlja doista dio istine. Ilija je bio osobito poštovan prorok koji je pozivao narod da se obrati od štovanja poganskoga božanstva Baala i vrati jedinomu pravomu Bogu. Osim toga, Ilija je na kraju svoga života čudesno uznesen u nebo (2Kr 2, 1-18), a kod proroka Malahije čita

se da bi on trebao navijestiti dolazak Mesije: »Evo, poslat ću vam proroka Iliju prije nego dođe dan Gospodnji, dan velik i strašan. On će obratiti srce otaca k sinovima, a srce sinova k ocima, da ne dođem i ne udarim prokletstvom zemlju.« (Mal 3, 23-24). I u ovome je doista dio istine.

Prorok Jeremija neprestano je opominjao narod da se treba osloniti na Boga, a ne na vlastitu mudrost i vlastite snage, a i sâm je iskusio trpljenje i bio odbačen. I u ovome odgovoru stoji dio istine. Konačno, proroci su općenito pozivali ljude na obraćenje, a njihova riječ često nije bila prihvaćena ili ju je malo ljudi prihvaćalo. I to je dio istine i do nje su ljudi mogli doći promatrajući Isusova djela. Ipak, sve to nije cijela istina o Isusu.

Što vi kažete?

Drugo pitanje upućeno je učenicima, a Petar na njega daje odgovor: »Ti si Krist-Pomazanik, Sin Boga živoga.« Petar najprije priznaje da je Isus Krist. Grčka riječ *hristos* označava onoga koji je pomazan i prijevod je hebrejskoga i aramejskoga izraza koji je nama poznat kao *mesija*. To je prvo Petrovo priznanje do kojega je mogao doći i promatrajući Isusova djela. Sve što je Isus činio odgovaralo je onom navješćaju iz Izaije: »Duh Gospodina Boga na meni je, jer me Gospodin pomaza, posla me da radosnu vijest donesem ubogima, da iscijelim srca slomljena; da zarobljenima navijestim slobodu i oslobođenje sužnjevima; da navijestim godinu milosti Gospodnje.« (Iz 61,1-2).

No, i to je tek dio istine. U drugom dijelu Petrova odgovora nalazi se puna istina: Isus je Sin Boga živoga. To je nešto nezamislivo i neočekivano. Nitko do toga nije mogao doći svojim promišljanjem. Pogotovo nijedan Židov toga doba to sam po sebi ne bi mogao izgovoriti jer bi mu izgledalo kao svetogrđe. Ipak, to je istina. Isus je Sin Božji. On nije tek običan prorok, on nije niti neki od starih proroka koji je uskrsnuo, on nije ni samo Mesija. On je Bog!

Tebi ću dati ključeve Kraljevstva nebeskoga...

Što Isus kaže?

Zato Isus izgovara blaženstvo nad Petrom kojega najprije naziva Šimunom, sinom Joninim. Time naglašava njegovu ljudskost sa svim ljudskim ograničenjima, ali odmah dodaje da to znanje koje je pokazao nije ljudskog, nego božanskog podrijetla. Nebeski Otac objavio mu je punu istinu. Čovjek ne može do pune vjere doći sam. Potrebna mu je Božja milost.

Šimun, sin Jonin, dobiva sada i novo ime: Petar. Grčka riječ *petros* znači 'stijena'. Možda su Isus i učenici pred očima imali veliku stijenu koja se izdizala iznad poganske Cezareje. Tada bi Crkva bila izgrađena na stijeni koja nadvisuje svaku nevjeru i krivovjerje. Petrova uloga bit će da čuva Crkvu na pravom putu koji vodi u život, a ne u podzemlje. Petar dobiva i vlast da veže i odrješuje, koja svoju potvrdu dobiva od Boga. To je vlast opraštanja grijeha, ali i vrhovna vlast u Crkvi. Mi, katolici, u ovoj Isusovoj riječi prepoznamo i vlast koju imaju rimski pape kao Petrovi nasljednici.

Naša odgovornost

Danas si svi trebamo postaviti pitanje: »Što ljudi oko mene kažu tko je Isus?« Odgovor ćemo razaznati iz njihova ponašanja, iz odluka koje donose, osobito u trenutcima krize. Je li on za njih samo učitelj koji je mnogo toga dobra rekao? Je li on za njih samo čudotvorac koji bi trebao kao čarobnim štapićem odgovarati na svaki njihov zahtjev? Je li on za njih netko tko bi trebao silom uvesti red u ovome svijetu? Prema onome što ljudi očekuju od Isusa, vidjet ćemo i tko je on za njih.

Valja si postaviti i drugo pitanje, ono važnije: »Što ja kažem tko je Isus? Tko je on za mene? Vidjet ćemo to iz vlastitih odluka i iz onih očekivanja koja imamo od Isusa. Možeo li reći da je on za nas Sin Božji? Ako smo spremni mirno se predati u Isusove ruke, on je za nas Sin Božji.

Petar je mogao ispovjediti potpunu vjeru jer je primio milost od Boga. Mi koji smo vjernici

A vi, što vi kažete tko sam ja? – Isusovo pitanje iz današnjega evanđeoskoga odlomka tiče se samih učenika: »A vi?«. Pitanjem »A vi, što vi kažete tko sam ja?«, otkriva im da od njih očekuje više nego od naroda: vi koje sam izabrao i pozvao, vi koji ste ostavili sve i pošli za mnom, što vi kažete? Gotovo da njihovu vjeru suprotstavlja vjeri naroda. I prvo pitanje, koje se ticalo onoga »što kažu ljudi«, tek je uvod u pouku da od »učenikā« očekuje više. U njegovu pitanju razaznajemo pitanje koje je blisko osobama u zaljubljenosti: već su dugo zajedno, ali ipak ostaje živim i uvijek aktualnim pitanje: što sam ja tebi, za tebe? I samo onaj tko istinski voli, može dati zadovoljavajući odgovor. Petar tako odgovara: »Ti si Krist, Sin Boga živoga.« U Bibliji sin se razumijeva u odnosu na oca: sin čini ono što čini otac, nalik mu je, nositelj je njegova života. Za Petra je Isus »Sin Boga živoga«, dakle, Živući. Život sam. Kao da kaže: »Ti si život, moj život, sav moj život.« A vi, što vi kažete? ●

ljudima oko sebe možemo pomoći da prepoznaju Boga i njegovo blagotvorno djelovanje. Možemo ih poučiti, možemo im svjedočiti, no vjera uvijek ostaje i dar. Može biti vaše iskustvo da ste svojim bližnjima nastojali približiti vjeru, da ste svoju djecu poučavali u vjeri, a oni vjeru ne prihvaćaju i Bog im ne znači mnogo. Sjetite se tada da je vjera i milosni dar od Boga. Bog katkad čeka pravi trenutak da nekomu podari tu milost, onaj trenutak koji će biti najplodniji i najkorisniji u životu te osobe. Ako ste sve učinili u poučavanju vjeri, ostaje vam da dajete dobar primjer i da molite.

Petrova vjera sa sobom nosi i naročitu odgovornost. Ako je Isus za vas Sin Božji, onda je i vaša odgovornost veća. Ne ćete možda biti nazvani stijenom i ne će na vama biti izgrađena cijela Crkva, niti ćete dobiti ključeve kraljevstva nebeskoga, ali ćete dobiti manje ključeve koji mogu otključati ili zaključati pristup drugih ljudi Bogu. Naše je poslanje da drugima otvaramo vrata neba.

Darko Tepert

Dvadeset i druga nedjelja kroz godinu

Ulazna pjesma

Smiluj mi se, Gospodine,
jer povazdan vapijem
k tebi. Jer ti si, Gospodine,
dobar i rado praštaš,
pun si ljubavi prema svima
koji te zazivaju.

Ps 86, 3-5

Zborna molitva

Silni Bože, što god je dobro,
od tebe je. Usadi nam u srce
ljubav prema tebi, umnoži nam
vjeru, odgoji u nama što je
dobro i budnim okom čuvaj
što si odgojio. Po Gospodinu.

Darovna molitva

Gospodine,
nek nam ova žrtva uvijek
donosi blagoslov. Što nam
vanjski znakovi kažu,
nek ostvari snaga
tvoja Duha. Po Kristu.

Prvo čitanje Jr 20, 7-9

Riječ mi Gospodnja postade na ruglo.

Čitanje Knjige proroka Jeremije

Ti me, Gospodine, zavede,
dadoh se zavesti,
nadjačao si me i svladao me.
A sada sam svima na podsmijeh
iz dana u dan, svatko me ismijava.
Jer kad god progovorim, moram vikati,
naviještati moram: »Nasilje! Propast!«
Doista, riječ mi Gospodnja
postade na ruglo i podsmijeh povazdan.
I rekoh u sebi: neću više na nj misliti
niti ću govoriti u njegovo ime.
Al tad mi u srcu bi kao rasplamtjeli oganj,
zapretan u kostima mojim:
uzalud se trudih da izdržim,
ne mogoh više.
Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 63, 2-6.8-9

Pripjev: Tebe žeda duša moja,
Gospodine, Bože moj!

O Bože, ti si Bog moj:
gorljivo tebe tražim;
tebe žeda duša moja, tebe želi tijelo moje,
kao zemlja suha, žedna, bezvodna.

U svetišću sam tebe motrio
gledajući ti moć i slavu.
Ljubav je tvoja bolja od života,
moje će te usne slaviti.

Tako ću te slaviti za života,
u tvoje ću ime ruke dizati.
Duša će mi biti kao sala i mrsa sita,
hvalit ću te kliktavim ustima.

Ti postade meni pomoć,
kličem u sjeni krila tvojih.
Duša se moja k tebi privija,
desnica me tvoja drži.

Drugo čitanje Rim 12, 1-2

Prikažite svoja tijela za žrtvu živu.

Čitanje Poslanice

svetoga Pavla apostola Rimljanima
Zaklinjem vas, braćo, milosrđem Božjim:
prikažite svoja tijela za žrtvu živu, svetu,
Bogu milu – kao svoje duhovno bogoslužje.
Ne suobličujte se ovomu svijetu, nego se
preobrazujte obnavljanjem svoje pameti
da mognete razabirati što je volja Božja,
što li je dobro, Bogu milo, savršeno.
Riječ Gospodnja.

Prijedlozi za pjevanje

Ulazna:	83	Smiluj mi se, Gospode
ili:	228.1	Po obećanju
Otpj. ps.:	107	Tebe žeda
Prinosna:	228.2	Po obećanju
Pričesna:	247	Uzmite, jedite
ili:	245	Moj Isuse
Završna:	I	Svi kliknimo Kristu

Annibale Carracci:
Susret Petra i Krista, 1602.;
National Gallery, London.

Popričesna molitva

Gospodine, blagovali smo kruh s nebeskog stola. Molimo te, po ovoj gozbi ljubavi potakni nam srce da ti služimo u svojoj braći. Po Kristu.

Pjesma prije Evanđelja usp. Ef 1, 17-18

Otac Gospodina našega Isusa Krista
prosvijetlio nam oči srca
da upoznamo koje li nade
u pozivu našem!

Evanđelje Mt 16, 21-27

*Hoće li tko za mnom,
neka se odrekne samoga sebe.*

Čitanje svetog Evanđelja po Mateju

U ono vrijeme:

Poče Isus upućivati učenike kako treba da pođe u Jeruzalem, da mnogo pretrpi od starješina, glavara svećeničkih i pismoznanaca, da bude ubijen i treći dan da uskrsne.

Petar ga uze na stranu i počeo odvrćati:

»Bože sačuvaj, Gospodine! Ne, to se tebi ne smije dogoditi!« Isus se okrene i reče Petru:

»Nosi se od mene, sotonu! Sablazan si mi jer ti nije na pameti što je Božje, nego što je ljudsko!«

Tada Isus reče svojim učenicima:

»Hoće li tko za mnom, neka se odrekne samoga sebe, neka uzme svoj križ i neka ide za mnom. Tko hoće život svoj spasiti, izgubit će ga, a tko izgubi život svoj poradi mene, naći će ga. Tâ što će koristiti čovjeku ako sav svijet stekne, a životu svojemu naudi?

Ili što će čovjek dati u zamjenu za život svoj? Doći će, doista, Sin Čovječji u slavi Oca svoga s anđelima svojim i tada će naplatiti svakomu po djelima njegovim.«

Riječ Gospodnja.

Molitva vjernika

Svemogućemu Ocu, koji je poslao svoga Sina da nam bude predvodnik na putu spasenja, uputimo svoje vapaje, moleći za dar oduševljenja u življenju vjere:

1. Za Crkvu koja hodočasti ovom zemljom prema nebeskoj domovini: čuvaj ju u svojoj istini i vodi ju svojim Duhom da nikad ne posustane u svjedočenju evanđelja, molimo te.
2. Za papu Franju, (nad)biskupa našega **I.** i sve pastire Crkve: prodahni ih svojom mudrošću da u svim iskušenjima i protivljenjima svijeta budu mudri predvodnici tvoga naroda i hrabri navjestitelji tvoje istine, molimo te.
3. Za braću i sestre koji trpe: rasvijetli ih mudrošću Kristova križa da uzmognu prihvatiti svoje životne križeve kao put spasenja, molimo te.
4. Sve koji su zauzeti u skrbi za siromašne, bolesne i osamljene: okrijepi ih nesebičnošću darivanja i radošću služenja, molimo te.
5. Za nas ovdje sabrane: oslobodi nas od svake navezanosti na dobra svijeta i pomozi da u Kristovu križu prepoznamo svoj životni put, molimo te.

Svemogući Bože, usliši nam molitve i pomozi da nas kušnje i trpljenja ne obeshrabre na putu vjere. Daj nam vjerno ići za tvojim Sinom te jednom zavrijedimo biti dionici tvoje slave. Po Kristu Gospodinu našem.

Ne srljaj ispred, stani iza

Molite Gospodina da me prosvijetli kako bih vam mogao otvoriti krov Božje riječi, kako bih vas spustio pred Gospodina, ponizno ga moleći da nahrani naša gladna srca svojom riječju. Pritom me upozorava prorok Jeremija: u tom svojem, tako uzvišenom i divnom, a tako zahtjevnom i opasnom, poslanju propovjednika-krovootkrivača ne ću uspjeti ako mi srce ne gori rasplamtjelim ognjem Duha Svetoga, ako mi cijelo tijelo, pa i same kosti moje ne plamte ljubavlju prema Isusu Kristu.

Sveta otuđenost od sebe

Mi smo svi na neki način – poput sv. Petra – grješni, krhki, nesigurni, a nadasve jako kolebljivi. Baš smo kolebljivi: malo se približavamo Gospodinu, pa se onda opet i u isto vrijeme udaljavamo od njega. Današnje evanđelje progovara nam o nekim razlozima Petrove i naše kolebljivosti. Rekao bih da je to prije svega strah od patnje. A znate li tko se najviše boji patnje? Sotona! Sotona pati što nije Bog. On pati što treba biti Bogu poslušan i što mu treba biti zahvalan. Pati, jer nije prvi i jedini. Htio se osloboditi te patnje, ali se svojom ohološću strmoglavio u patnju grijeha, u patnju bez Boga. Zato je za Sotonu svaka patnja nešto krajnje nepodnošljivo. Adama i Evu, naše praroditelje, zaveo je istim svojim duhom. Predstavio im je život s Bogom, njegovu zabranu da blaguju sa stabla spoznaje dobra i zla (stablo kao slika poslušnosti i zahvalnosti) kao patnju te je postigao da se i oni, poput njega, strovale u grješnu patnju bez Boga. On također sve čini kako bismo proklinjali i napustili Boga, čim počnemo patiti u ovome svijetu. To je pokušao s Jobom. Njemu je sve oduzeo, donio mu golemu patnju kako bi ga natjerao da napusti Boga. Isto to htio je postići i s našim Spasiteljem kad ga je tripot napastovao u pustinji, jer sve tri napasti nisu ništa drugo doli nagovaranje da Gospodin odustane od patnje. I kod križa ne odustaje od toga nauma, osobito kada Isusa podrugljivo moli da siđe s križa, a to znači da pobjegne od patnje.

Današnje nam evanđelje kazuje da to isto čini i Petar. I on se prepustio utjecaju Sotone te je pokušao nagovoriti Gospodina da se ostavi patnje. Gospodinove oštre riječi nisu upravljene samo Petru, nego i nama. I mi smo pod stalnim utjecajem Sotone, želimo nasljedovati Gospodina bez patnje, želimo Gospodina bez patnje. A čim primijetimo da Gospodin od nas traži patnju, bježimo od njega brže nego što smo mu prišli. Nije to slučaj samo s Gospodinom, nego sa svim svecima. Želiš li biti prijatelj sa svecima, svetim osobama, kojih je u Crkvi uvijek malo, znaj da ćeš morati biti prijatelj i njihovih patnja, da ćeš zajedno s njima biti izrugivan, proganjan i odbačen. U suprotnom, bit ćeš njihov lažni prijatelj, nagovarat ćeš ih da odustanu od patnje ili pak, još gore, bit ćeš izdajica, napustit ćeš ih čim budeš ugrožen u svojem interesu, časti, karijeri. Ah, ne samo da ćeš biti sablazan svetim osobama, nego ćeš njih same predstavljati kao sablazan svijetu i Crkvi.

A Isus je Bog patnje. Sotona bježi od patnje, Isus traži patnju. Prva patnja, koju Isus zahtijeva od nas jest odreknuće od nas samih. Kakva je to patnja? To je patnja u kojoj patiš jer se odvajaš od sebe, a Knez ovoga svijeta želi da se prilijepiš uza se. Patiš jer napuštaš samoga sebe, a svijet ti šapće da čuvaš samoga sebe. Patiš jer si odlučio ići *iza* Gospodina, staviti se u podređeni položaj, a duh ovoga svijeta kazuje ti da uvijek ideš *ispred* svih, da nemaš nikoga ispred sebe, da sve ostavljaš iza sebe. Isus od tebe očekuje patničko, bolno ja, ja koje postaje sebi samomu strano, nevažno, a gdje jedno drugo Ja, Kristovo Ja, postaje jedino važnim. A to je, vjerujte, tako, tako teško. Teško je jer je bolno. Bolno je zanemariti sebe, otuđiti se od sebe. Ako je Petru, Kristovu učniku to bilo teško, koliko li je tek nama!? Malo ih je, zaista je malo onih koji imaju patničko ja, patničko ja koje se odriče svojega ja. Ma možeš imati sjajne misli, propovijedi, činiti velika djela ljubavi, ali ako nemaš patničko ja, ja koje se nije odreklo sebe i otuđilo od sebe, ništa ti

ne vrijedi. Nisi Isusov, nego Sotonin. Zato je malo onih koji su istinski Kristovi učenici. Svi mi srljamo ispred Gospodina, svi želimo biti na prvome mjestu, i u svijetu i u Crkvi: isti ego tamo, isti ego ovdje, ista ćud tamo, ista ćud i ovdje, samo drukčije ruho.

A Isus te opominje da uzmakneš od sebe, da ne gledaš sebe. Prestani srljati sa svojim egom ispred Gospodina. Gledaj mu u leđa, idi za njim, kud on, tu i ti, što on želi, to neka bude i tvoja želja. Vрати se, stani mu iza leđa, kako nam poručuje prorok Jeremija: »Vratite se, sinovi, što se odvratiste, izliječit ću odmetništva vaša!« A to je bolno, osobito ako si cijeloga života navikao imati samo sebe ispred, ako ti nitko nije bio važniji od tebe. Zaista je potrebna velika bol, velika patnja da se vratiš Isusu, da mu staneš iza leđa, poput Mojsija, odnosno bolje rečeno, da gledaš Isusu u lice, jer je on uvijek licem okrenut prema tebi. U Sikstinskoj kapeli Michelangelo je prikazao proroka Jonu koji u zanosu pred Gospodinom pada na leđa, unatrag, uzmiče pred njim. Da bi došao Gospodinu iza, moraš i sam doslovno pasti unatrag, uzmaknuti od sebe, ohola koljena moraju klecati, moraš pasti sa svoje visine, poput Pavla, i tako krenuti za njim. Eh, svi bi htjeli biti Kristovi, svi proroci, a nitko ne želi pasti unatrag, pasti s prijestolja svojega egal! Zato, padni unatrag, uzmakni i kreni za Isusom.

Sveta otuđenost od drugih

No, Isusu ta patnja nije dovoljna. Želi od nas patničko, ranjeno ja. Kao pravi liječnik, želi i mora još više povrijediti našu ranu. Već patiš time što si se odvojio od sebe, odrekao sebe samoga i krenuo za Gospodinom, a sada ti on još obećava i križ. A znate li što znači križ? Križ je sramota, izrugivanje, progonstvo, odbačenosti. A mi želimo biti Gospodinovi tako što »čuvamo sebe«, tako što tražimo uspjeh, moć, čast, slavu, prihvaćenost od svih, biti »dobrica« svima, prijatelj sa svima, i s učenicima Kristovim i s učenicima Sotoninim. Ne znam jesmo li sposobni shvatiti svu dubinu, bezdan nad bezdanima zahtjevnosti Isusovih riječi, kakva nas samo patnja čeka želimo li

biti Gospodinovi učenici. Znaj: kad si potpuno Gospodinov, ništa ti drugo u ovome svijetu ne ostaje osim samoga Gospodina!

Tako te prva i druga patnja dovode do Gospodina. Patiš jer nanosiš bol samomu sebi i ideš za Gospodinom, a patiš i jer ti drugi nanose bol što ideš za Gospodinom. Ali, jedna i druga patnja daje ti jedino potrebno: ludu ljubav prema Gospodinu. Čuli smo Gospodina; nalaziš život, nalaziš njega samoga, jer on je Put, Istina i Život. Dok nas Sotona tjera od patnje i odvodi u smrt, Isus nas tjera u patnju radi njega i daruje nam život, sebe samoga. To je ludost kršćanske vjere: u životu bez patnje, koji nudi Sotona, jest smrt, a u patnji, koju Isus zahtijeva, jest život, sam Život.

I još bih vas mogao hraniti riječju Božjom. Ali bojim se da moje dodatne riječi ne potisnu iz vašega srca ove dosad izrečene. Neka se one radije utisnu u naša srca. Ipak, kako srce gori rasplamtjelim ognjem Riječi, podijelio bih s vama jednu molitvu iz prvih stoljeća, koju su monasi molili nakon svakoga objeda. Pozvao bih vas da ju također molite u svojim zajednicama i svojim obiteljima. Molitva završava upravo onim riječima kojima završava i današnje evanđelje: »Doći će, doista, Sin Čovječji u slavi Oca svoga s anđelima svojim i tada će naplatiti svakomu po djelima njegovim.« Isusu nije dovoljno da samo patiš radi njega, nego da još dodatno patiš tako što ćeš obilovati dobrim djelima. Kad napuniš želudac hranom, sjeti se da trebaš napunjeti tuđe želudce hranom dobrih djela. Pogledaj svoja djela i misli na to da će ti Gospodin naplatiti po djelima tvojim. Evo molitve:

Neka je blagoslovljen Gospodin koji me hrani od moje mladosti i hranu daje svakomu tijelu. Ispuni naša srca radošću i milinom da uvijek imamo dovoljno i da u Gospodinu našemu Isusu Kristu obilujemo dobrim djelima. Tebi, Isusu Kristu i Duhu Svetomu neka je slava i čast i moć u vijeke. Slava tebi, o Gospodine, slava tebi o Sveti, slava tebi, o Kralju, jer si nas okrijepio hranom. Ispuni nas Duhom Svetim da ti omilimo i da se ne postidimo jer ćeš naplatiti svakomu po djelima njegovim.

Ivica Raguž

Pričest i zajedništvo pričesnih gesta

Pričest vjernika praćena je raznim gestama pobožnosti pojedinaca: neki, nakon što se pričeste, čine znak križa, drugi se poklone pred oltarom, drugi opet izriču razne poklike pobožnosti... Glede načina primanja hostije na ruku, uočava se također neujednačenost. Postoje li odredbe o tome? Molim Vaš odgovor.

Lucija V.

Liturgijske odredbe imaju zadaću uvesti vjernike u smisao slavlja, u način udionništva u svetim otajstvima te u značenje pojedinih obrednih čina, njegujući liturgijsku duhovnost i odgajajući vjernike za liturgijsku estetiku. U tim široko postavljenim ciljevima liturgijskih odredaba ne treba tražiti »propise« koji bi potanko »propisivali« sve liturgijske geste, pa nepostojanje pozitivnih liturgijskih odredaba glede pojedinih pitanja ne treba gledati kao manjkavost liturgijske obnove ili kao nedorečenost liturgijskih knjiga, nego kao poziv na udubljenje u smisao slavlja, kako bi se pronašli prikladni odgovori te liturgiju slavilo i živjelo u zbiljnosti i ljepoti njezinoga dara spasenja.

Opća uredba Rimskoga misala preporuča da vjernici iskažu dužno poštovanje Kristovu tijelu prije nego ga prime (br. 160). Raznolikost tih vjerničkih gesta bilo bi prikladno usmjeravati prema jedinstvenome činu iskazivanja poštovanja prema sakramentu euharistije: primjerice da se pričesnik dolazeći na pričest dostojanstveno pokloni dok se pričesćuje vjernik ispred njega. Ne treba zaboraviti da je i samo stajanje, praćeno dostojanstvenim naklonom glave u trenutku primanja pričesti, gesta koja izriče poniznost pred presvetim Darom.

Pričest na ruku, slijedeći partikularne odredbe nekih biskupskih konferencija, vrši se na sljedeći način: vjernik koji se pričesćuje ispruža prema služitelju pričesti obje ruke, položivši ispruženi i blago svinuti dlan lijeve ruke na dlan desne ruke; na služiteljev poklik 'Tijelo Kristovo' s vjerom kaže 'Amen' te s poštovanjem primi Kristovo tijelo na lijevu

ruku; potom se, uz dostojanstven naklon glave, pričesti uzimajući palcem i kažiprstom desne ruke hostiju sa svoga dlana i stavlja ju usta, pazeći pomno da na rukama ne ostanu čestice hostije. Pričestiti se treba odmah, pred svećenikom (ili izmaknuvši se korak ustranu) kako bi drugomu pričesniku omogućio pristup pred svećenika. Ispružena samo jedna ruka pred svećenika za primanje pričesti ne čini se dostojanstvenom, a sasvim neprikladnim smatra se postupanje pojedinih vjernika koji nastoje »uzeti« hostiju iz svećenikove ruke. Ponizno primanje hostije na ruku očituje da je presveta Euharistija uzvišeni dar, a naša otvorena ruka i naklon glave izriču našu poniznost i otvorenost pred njim. Dar se prima, a na uzima.

Poklici vjere i pobožnosti koji bi pratili sam čin pričesćivanja, osim poklika 'Amen', ne susreću se u liturgijskim odredbama. To ne znači da bi bili protivni naravi i dostojanstvu svetoga čina. Oni mogu biti prikladno produbljenje čina vjere, poniznosti i iskazivanja poštovanja prema otajstvu Euharistije. No, vrijedno je da se i osobna duhovnost i pobožnost što je moguće više ucjepljuje u duhovnost i pobožnost zajednice. Stoga i ovdje vrijedi načelo da je potrebno »obazirati se radije na ono što određuju *Opća uredba* i predana praksa rimskoga obreda i na ono što doprinosi općemu dobru Božjega naroda, nego li na privatnu naklonost i slobodnu prosudbu« jer je usklađenost gesta i čina »znak jedinstva kršćanske zajednice« koja izražava i njeguje isti duh i osjeća vjernika (OURM, 42). Osobito valja paziti da sveti čini ne postanu mjesto *isticanja* vlastite duhovnosti i pobožnosti, jer bi u tome slučaju sama pobožnost nijekala ono što je smisao svete pričesti: da postanemo dionici *istoga Dara*. Zajedništvo u Kristu, koji se nesebično »lomi i daje«, poticaj je i na zajedništvo obrednih gesta. Može se gledati i iz druge perspektive: zajedništvo gesta, poklika, dijeljenje istih osjećaja u vjeri Crkve, prikladan su put da pričest doživimo kao istinsko sjedinjenje udova Crkve u jedno tijelo s Kristom Gospodinom. ■

INFORMACIJE I NARUDŽBE:

HRVATSKI INSTITUT ZA LITURGIJSKI PASTORAL
Ksaverska cesta 12a, 10000 Zagreb • tel.: +385 (0)1 5635 050
e-mail: pretplata@hilp.hr • www.hilp.hr

Ispit savjesti

PRIPREMA ZA SAKRAMENT POMIRENJA – ISPOVIJEDI

PRIREDIO: mons. Ivan Šaško

Ispit savjesti po cijeni od 5,00 kuna možete naručiti na narudžbe@hilp.hr ili na broj telefona **+385 (0)1 5635 050**. Troškovi poštarine nisu uračunati u cijenu. Za župne urede, koji za svoje vjernike žele naručiti više primjeraka, predviđeni su posebni popusti*: 50 primjeraka – 125,00 kn; 100 primjeraka – 225,00 kn; 200 primjeraka – 400,00 kn.

* Navedeni popust odnosi se samo na župe i pretpostavlja da knjižica nije namijenjena za daljnju prodaju.

živo vrelo

List izlazi 13 puta godišnje. Cijena pojedinog primjerka: 13,00 kn. Inozemstvo: 3,70 EUR; 4,50 CHF; 6,20 USD; 6,20 CAD; 7,50 AUD. Godišnja pretplata: 169,00 kn. Inozemstvo: 48 EUR; 58 CHF; 80 USD; 80 CAD; 97 AUD • BiH, SRB, MNE: 36 EUR

Za pretplatnike s deset i više primjeraka odobravamo popust od 10%.

Uplate za Hrvatsku: Privredna banka Zagreb, d.d. – IBAN: HR8823400091110174994
model plaćanja: 02 – poziv na broj: upisati pretplatnički broj

Uplate za inozemstvo: Privredna banka Zagreb, d.d. – IBAN: HR8823400091110174994 – SWIFT: PBZGHR2X

